Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ - ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ - ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

Ἕνας λαὸς ὑψώνεται ἅμα δείξῃ πῶς δὲ φοβᾶται τὴν ἀλήθεια. —ΨΥΧΑΡΗΣ.

Κάθε γλώσσα ἔχει τοὺς φυσικούς της κανόνες.
Β ΗΛΑΡΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ ΣΤ'. ✱ ΑΘΗΝΑ, ΚΕΡΙΑΚΗ 29 ΤΟΥ ΘΕΡΙΣΤΗ 1908 ✱ ΓΡΑΦΕΙΑ: ΔΡΟΜΟΣ ΖΗΝΩΝΑ ΑΡΙΘΜ. 2 ✱ ΑΡΙΘΜΟΣ 302

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ. Ἱστορικὰ ξεγυμνώματα (συνέχεια).

ΦΩΤΕΙΝΗ ΑΚΡΟΠΟΛΙΤΙΣΣΑ. Τὰ Ρωμιόπουλα.

ΙΑΤΡΙΚΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ ἀπὸ τὴν κλινικὴ τοῦ καθηγητῆ κ. Γερ Φωκᾶ.

ΣΩΤΗΡΗΣ ΣΚΙΠΗΣ. Φιλολογία καὶ Ζωή (συνέχεια).

P. CHR. ASBJOERNSEN. Ὁ σύντροφος (Νορβεγικὸ παραμύθι).

ΠΟΙΗΜΑΤΑ. Ἀλκαῖος, Α. Βλαστός.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ — Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ — ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

ΤΑ ΡΩΜΙΟΠΟΥΛΑ

Α'

Τὸ πρῶτο ποὺ ἔχει νὰ συλλογιστῇ μιὰ μάννα ρωμιὰ εἶναι τὰ παιδιά της. Δουλέβει ὁ πατέρας γιὰ τὴ ζήση τοῦ σπιτιοῦ του, παιδέβεται, πολλὲς φορὲς σκοτώνεται κιόλας γιὰ τὸ ψωμὶ τῆς φαμελιᾶς. Ἀφτὸν τὸν πατέρα ποιός θὰ τὸν παρηγορήση; Ποιός θὰ τοῦ δώση θάρρος καὶ δύναμη; Ἡ γυναίκα του, θὰ μοῦ πῆτε ἡ γυναίκα του, γιατὶ ἀφτὴ θὰ μεγαλώση τὰ καλὰ παιδιὰ ποὺ θὰ τὸν κοιτάξουνε στὰ γεράματά του. Κ' εἶναι στ' ἀλήθεια χαρὰ θεοῦ ν' ἀκοῦς ἕναν πατέρα νὰ σοῦ λέει μὲ ἡσυχασμένη καρδιὰ πῶς ἡ γυναίκα του εἶναι καλὴ μάννα. Εἶναι τὸ ἴδιο σὰ νὰ σοῦ λέει πῶς ἔχει καλὴ γυναίκα. Ἡ καλὴ μάννα δὲν πάει νὰ εἶναι κακιὰ γυναίκα, γιατὶ εἶναι ἀληθινὴ ρωμιά, καλὴ καὶ ἄξια συντρόφισσα τοῦ ἀντρός της.

Ἔτσι τὸ φανερώνει, ἔτσι τὸ δείχνει ἡ ρωμιὰ πῶς ἀγαπάει τὸν ἄντρα της, πῶς τὸν ποναέι. Ἔτσι τὸν ξελαφρώνει ἀπὸ τὰ βάσανα, γλυκαίνοντάς του τὸ πικροκερδισμένο ψωμί. Νά, σὰ θὲς νὰ ξέρῃς, πῶς λατρέβει τὸν ἄντρα της ἡ ρωμιὰ ἡ γυναίκα, ἡ ρωμιὰ ἡ μάννα.

Πρέπει νἆναι ἡ πιὸ σοβαρή μας ἔγνοια τὸ πῶς νὰ μὴ λείψῃ τίποτις τῶν παιδιῶ μας γιὰ νὰ βγοῦνε ἀληθινὰ ρωμιόπουλα. Δὲν ἔχουν ἀνάγκη μονάχα τὸ γάλα μας. Τὰ νανουρίσματα, τὰ χάδια, τὰ γλυκὰ φιλιά, ἡ ζεστὴ ἀγκαλιά, δὲν τοῦ φτάνουνε τοῦ Ρωμιόπουλου. Θέλει καὶ ἄλλα ἀπὸ τὴ ρωμιά του τὴ μάννα τὸ Ρωμιόπουλο.

Σὲ ξένους τόπους βγαίνουνε κάθε χρόνο βιβλία ποὺ γράφουνε τί πρέπει νὰ κάνῃ μιὰ μάννα γιὰ τὰ παιδιά της. Ἐμεῖς οἱ Ρωμιοὶ τέτοιας λογῆς βιβλία δὲ βγάζουμε στὴ γλώσσα μας. Οὔτε τὰ ξένα τὰ βιβλία εἶναι μεγάλη ἀνάγκη νὰ τὰ διαβάσουμε οὔτε νὰ θέμε νὰ κάνουμε ὅπως οἱ ξένοι, μιὰ ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ ἔχουνε **Ρωμιοσύνη** *μέσα τους καὶ μιὰ ποὺ βρίσκουνται γύρω μας ρωμιὲς μάννες γιὰ νὰ ἰδοῦμε καὶ νὰ μάθουμε.*

Εἴμουνε νιόπαντρη σὰ γνωρίστηκα μὲ μιὰ μισόκοπη γειτόνισσά μας, ἀπὸ τῆς Μακεδονίας τὰ μέρη, μιὰ ρωμιὰ πολὺ γνωστικιὰ καὶ πολὺ καρδιωμένη. Εἴτανε χαροκαμένη. Ἀπάνω στὰ δυὸ χρόνια ποὺ παντρέφτηκε ἔβαλε τὰ μάβρα τοῦ ἀντρός της. Τὸ γιό της—32 χρονῶ παλληκάρι—τόνε στερνοφίλησε ἀπὸ τὰ ξένα σὰν τῆς φέρανε εἴδηση πῶς βουργάρικο βόλι μπαμπέσικα τόνε βάρεσε. Ἡ καλή μας ἡ γειτόνισσα μνήσκει τώρα στὸ χωριό της, κοντὰ στὰ λείψανά της, καὶ μοῦ γράφει κάποτες.

Καὶ τώρα ποὺ θὰ διαβάσετε τὰ ὅσα γράφω, μὴν ξεχάσετε, ἀδερφές μου Ρωμιοπούλες, τὴ ρωμιὰ Μακεδονίτισσα, γιατὶ ὅλα ἐκείνη μοῦ τὰ εἶπε, ὅλα ἀπὸ κείνη τὰ ἔμαθα. Χαρὰ στὴ μάννα ποὺ μεγάλωσε παιδὶ σὰν τὸ παιδί της. Τιμή της καὶ δόξα της.

Ἔφκολο δὲν εἶναι, μὰ γιὰ τοῦτο ἴσα ἴσα εἶναι τιμή μας νὰ βγάλουμε παιδιὰ ρωμιόπουλα. Πρέπει νὰ κοπιάσουμε πολύ, πρέπει νὰ θυσιαστοῦμε στὴν ἀνάγκη, γιὰ νὰ τιμηθοῦμε μὲ τοῦ παιδιοῦ μας τ' ὄνομα. Γενεὲς καὶ γενεὲς θὰ χαίρουνται τοὺς ἐβλογημένους τοὺς κόπους μας, καὶ τῆς Ρωμιοσύνης ἡ ἀκατάλυτη ψυχὴ ρωμιομάννες θὰ μᾶς διαλαλήση.

Τὸ πρῶτο ποὺ ἔχει νὰ συλλογιστῇ μιὰ μάννα ρωμιὰ εἶναι τὰ παιδιά της.

Μὲ τὰ παιδιά μας θὰ βάλουμε τὰ θεμέλια μιᾶς καινούριας ἐθνικῆς ζωῆς, γερῆς καὶ βασταγερῆς. Τὰ ρωμιόπουλα παιδιά, μὲ τὴν ἀτράνταχτη πίστη στὴ δύναμή τους, θὰ γίνουνε τ' ἀγκωνάρια τῆς μεγάλης καὶ μὲ στέρεη βάση Ρωμιοσύνης. Ὕστερα θὰ μεγαλώση κ' ἡ Ἑλλάδα....

Σὰ θέμε, ἀδερφάδες μου, μεγάλη Ἑλλάδα, πρέπει νὰ σκαρώσουμε γερὰ παιδιά. Τὸ Ἔθνος μας ἀποζητάει γερὰ Ρωμιόπουλα γιὰ νὰ τὸ διαφεντέψουνε καὶ νὰ τρανέψῃ. Ἅμα μεγαλώσουμε τὰ παιδιά μας μὲ ὅλη μας τὴν καρδιά, στοχαστικὰ καὶ μὲ πόθο, τότες θὰ δουλέψουμε ἀληθινὰ γιὰ τὶς γενεὲς ποὺ θαρθοῦνε, θὰ πασκίσουμε ριζικὰ γιὰ τῆς Ρωμιοσύνης τὸ πλουσιοπάροχο κάρπισμα.

Ἐμεῖς θὰ μποῦμε, μὲ τῆς μάννας τὴν ξεχωριστὴ μαγικὴ δύναμη, στὸ βάθος τῆς καρδιᾶς τῶν παιδιῶ μας καί, ξεριζώνοντας κάθε κακό, κάθε ξένο ἀγκάθι, θὰ τὴν πλάσουμε ρωμαΐκα, θὰ τῆς χαρίσουμε ρωμαΐκο χτύπο. Ἀφτὸ εἶναι τὸ χρέος μας. Πρέπει νὰ τὸ ξέρουμε νὰ τὸ κάνουμε, καὶ νὰ τὸ κάνουμε.

Σὰ ρωμιὲς μάννες θὰ μάθουμε στὰ παιδιά μας ν' ἀγαποῦνε τὸ σπίτι τους γιὰ ν' ἀγαποῦνε καὶ τὴν πατρίδα τους, ν' ἀγαποῦνε τοὺς ἐδικούς τους γιὰ ν' ἀγαποῦνε καὶ τὸ χῶμα ποὺ πατοῦνε οἱ ἐδικοί τους. Πρέπει νὰ ριζώση στὴν καρδιὰ τοῦ Ρωμιόπουλου ἡ ἀγάπη γιὰ τὸν τόποτου γιὰ τὴ γῆς τοῦ τόπου του, γιὰ τοὺς ἐδικούς,του ποὺ τὴν πατοῦνε καὶ τὴ δουλέβουνε, γιὰ κάθε ρωμαΐκο, γιὰ κάθε καρδιὰ ποὺ χτυπάει ρωμαΐκα. Ἅμα μάθῃ ἡ καρδιὰ τοῦ Ρωμιόπουλου νὰ χτυπάῃ ρωμαΐκα καὶ ἅμα χτυποῦνε ἁρμονικὰ ὁλωνῶν οἱ καρδιές, μὴν τὴ γυρέβεται μακριὰ τὴ ρωμαΐκη ἐθνικὴ συνείδηση. Κ' ἡ Ἑλλάδα μας θἆναι τότες μεγάλη. Ὁ ἀρχαῖος Ἑλληνισμὸς θὰ προσκυνήση.

Μὲ λίγα λόγια, θέμε γερὰ ρωμιόπουλα γιὰ τὸ γερὸ ἔθνος μὲ τὰ γερὰ ἰδανικά. Νὰ διώξουμε μακριά μας κάθε ἀρρώστια καὶ κάθε ἀδυναμία, γιατὶ ἀλλιῶς δὲ θὰ ἰδοῦμε προκοπή. Θὰ προκόψουμε ἅμα συχαθοῦμε τὸ ψέμα,ἅμα μάθουμε στὰ παιδιά μας τὴν Ἀλήθεια. Πρέπει νὰ ποῦμε στὰ Ρωμιόπουλα νὰ σέβουνται τὴ Ρωμιοσύνη καὶ τοὺς πρώτους καὶ ἀλάθεφτους νόμους τῆς ζωῆς της. Ὁ νοῦς μας καὶ ὁ λογισμός μας ἂς μὴν εἶναι πιὰ τὰ λογῆς **χτίσματα,** *παλιὰ ἢ καινούρια, οὔτε οἱ* **ἀθρῶποι,** *ἀρχαῖοι ἢ νέοι, οὔτε ἀφτὴ ἢ ἐκείνη ἡ χώρα, ἡ πόλη,—τὰ ψέφτικα ἀκροπρεπίδια μιᾶς παραστρατισμένης ζωῆς.*

Ἡ ρωμιὰ ἡ Μακεδονίτισσα μεγάλωσε παιδὶ μὲ γερὰ ἰδανικά, ρωμαΐκα, μιὰ ποὺ ἕνα τέτοιο ρωμιόπουλο, μὲ πίστη, μαρτυρικά, ἔκλεισε ὅλες τὶς λογῆς μεγάλες ἰδέες στὴν ἀληθινὴ Μεγάλη Ἰδέα, στῆς ρωμαΐκης ἐθνικῆς συνείδησης τὸν Ἀναστημό.

ΦΩΤΕΙΝΗ ΑΚΡΟΠΟΛΙΤΙΣΣΑ

SILENTIA DIVINA

Κρυμένα στάσημονερὰ κρυφόβλεπαν τἀστέρια,
τἄνθια δὲν ἀναπνέανε, οἱ κοῦκοι δὲ θρηνοῦσαν,
— νύχτα βουβή! σωπαίνανε ἀκόμα ὡς καὶ τἀγέρια
καὶ τί θὰ ποῦμε ὅλα τους νἀκούσουν καρτεροῦσαν.

Καὶ γὼ ἄχνα μὴ βγάζοντας σιμά σου, ὦ ἀγνὸ λουλούδι,
μὰ ὧρες μ' εὐλάβεια τάπαλὰ τὰ χέρια σου κρατώντας,
δὲ σοῦλεγα πῶς σ' ἀγαπῶ. Τὸ πιὸ γλυκὸ τραγούδι
τὸ λέμε μὴν ἀνοίγοντας τὰ χείλια μὰ σιωπώντας.

ΝΥΞ ΚΕΛΑΙΝΗ

Μονάχος πιά, κατάμονος καὶ ἡ νύχτα εἶναι μαύρη.. ..
Καὶ τρέχει τρέχει μου ἡ ψυχὴ στὰ τρίσβαθα σκοτάδια
τὸ μαγικὸ πικρόνερο τῆς Λησμονιᾶς γιὰ ναῦρει
ποὺ οἱ δρακόντοι τὸ φυλᾶν' σὲ ξωτικὰ πηγάδια.

Καὶ βρίσκει το καὶ πίνει το καὶ δὲν ἀλησμονάει.
Γκρεμνὰ μπροστὰ κι ἀγριάγκαθα κι ὁ δρόμος της στενεύει,
μὰ τρέχει κι ὅλα τἀψηφᾶ καὶ κεῖ ποὺ ἀναζητάει
γι' ἀντίψυχο τὴ Λησμονιὰ, ἡ Θύμηση ἀντρειεύει.

Λευκάδα **ΛΑΚΑΙΟΣ**

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΖΩΗ*)

Τί θὰ πῇ λόγου χάρη Σολωμὸς ποὺ τραγουδεῖ στίχους σὰν αὐτούς :

Ἀπ' τὰ κόκκαλα βγαλμένη
Τῶν ἑλλήνων τὰ ἱερὰ
Καὶ σὰν πρῶτα ἀντρειωμένη
Χαῖρε, ὦ χαῖρε ἐλευτεριά,

καὶ τί θὰ πῇ Μιστριώτης ἰθύφαλλος φωνασκὸς γιὰ δόξες ποὺ μᾶς χωρίζουν δυὸ χιλιάδες χρόνια σὰν ἄβυσσοι καὶ ποὺ μᾶς κανναρχάει μὲ τὴν ἐπίσημη φωνὴ τοῦ Ἔθνους ἀπ' τὸ ἐθνικὸ πανεπιστήμιο καὶ μ' ἀλαφρὴ τὴ συνείδηση καὶ χωρὶς τῆς Ἐπιστήμης τὴ βάση πὼς σὲ κάμποσο θὰ μιλήσουμε τὴ γλῶσσα τοῦ *Περικλέους* καὶ πὼς ὁ Σολωμὸς εἶναι πρόστυχος καὶ πὼς ἐμεῖς οἱ ἄλλοι ποὺ γράφουμε τὴ γλῶσσα τοῦ Λαοῦ μας, ὅπως κάνουν ὅλοι οἱ συγγραφεῖς ὅλων τῶν καιρῶν καὶ ὅλων τῶν τόπων, εἴμαστε πουλημένοι καὶ προδότες.

Ἔτσι λοιπόν, ὅπως λέγαμε, τὸ ἔργο τοῦ Σολωμοῦ ἐπέδρασε στὴν ἀρχὴ μέσα στὸν τόπο ποὺ φανερώθηκε μοναχὰ στὴ φιλολογία κι ὁλόκληρη πλειάδα παρουσιάστηκε τριγύρω του· ὁ βαθιοστόχαστος κριτικὸς Πολυλᾶς, οἱ λυρικοὶ ποιητὲς Ἰούλιος Τυπάλδος καὶ Γεράσιμος Μαρκορᾶς, ὁ δραματικὸς Ἀ. Μάτεσης, ὁ Ἀριστοτέλης Βαλαωρίτης καὶ ὁ σατυρικὸς Ἀντρέας Λασκαράτος.

Εἶταν μεγάλο δυστύχημα γιὰ τὸ ἔθνος ποὺ οἱ ὀλιγάριθμοι ἐφτανήσιοι δὲν εἶταν δυνατὸ νὰ παραβγοῦνε στὸ πλῆθος τῶν φαναριωτῶν κι ἀκόμα ἴσως ἐπειδὴ οἱ πρῶτοι ἀποτελοῦσαν ξεχωριστὴ ὁμοσπονδία καὶ λάβαιναν μέρος ἐνεργὸ στὶς ὑποθέσεις τοῦ τόπου τους ποὺ εἶχε ἄλλωστε καὶ τὴν ἀνάγκη τους κι ἔτσι τὸ ἔδαφος ἔμεινε ἐλεύθερο στὴν Ἑλλάδα γιὰ τοὺς δεύτερους, οἱ ὁποῖοι ἅρπαξαν τὰ σκῆπτρα τοῦ Ἔθνους σὲ πολιτική, σὲ διοίκηση, σὲ πνευματικὴ κίνηση καὶ νομοθέτησαν κακοὺς νόμους καὶ ξερὰ συστήματα κι ἐπέβαλλαν μιὰ γλῶσσα τεχνική, συνθηματικὴ κι ἄψυχη γιὰ ἐπίσημη γλῶσσα τοῦ κράτους

Ὀγδόντα χρόνια πέρασαν καὶ τὸ ἔθνος ναρκωμένο κοιμόταν πιστεύοντας στ' ἀλήθεια πὼς ἐπειδὴ εἴμαστε τάχα ἀπόγονοι τῶν Μαραθωνομάχων καὶ τῶν Σαλαμινομάχων ἡ Εὐρώπη θὰ μᾶς προστατεύῃ πάντα καὶ θὰ μᾶς δώσῃ καὶ Μακεδονίες καὶ Ἤπειρους καὶ Θράκες καὶ νησιὰ καὶ δός του ὁ Περικλῆς καὶ δός του οἱ Πρόγονοι καὶ ἡ Δόξα ἡ Εὐκλεής.

Μὰ στὸ μεταξὺ εἴδαμε τοὺς μπάτσους ποὺ φάγαμε στὰ 97, εἴδαμε τοὺς διωγμοὺς καὶ τοὺς κατατρεγμούς μας στὴ Ρουμανία καὶ στὴ Βουλγαρία, ὅταν οἱ πολιτικοί μας ζητιανεύοντας προστασία ἀπὸ Δύναμη σὲ Δύναμη πῆγαν νὰ καταφύγουν στοὺς Ρούσσους ποὺ σκυλοβρίζαμε. Κι ὅλα αὐτὰ γιατί τάχα ; Κανεὶς δὲ μοῦ τὸ βγάζει ἀπὸ τὸ νοῦ πὼς αἰτία εἶταν ἡ γλῶσσα καὶ τὰ ψεύτικα ἰδανικὰ ποὺ κήρυξαν στὸ ἔθνος ποιητὲς σὰν τοὺς Παράσχους καὶ κουστοδία, μὲ ὑστερικὲς φωνὲς καὶ νευραστενικοὺς ἐνθουσιασμοὺς καὶ τὸ χάσιμο τόσων χρόνων στὰ σχολεῖα ποὺ δὲ μαθαίνουμε τίποτα σωστό, τίποτα βάσιμο, τίποτα ἀληθινό. Μαθαίνουμε μοναχὰ νὰ λέμε πὼς εἴμαστε παιδιὰ τοῦ Θεμιστοκλέους καὶ ὅλων τῶν εἰς-έους, πὼς οἱ Βούλγαροι εἶναι ἀρκουδιαραῖοι καὶ ἀνάξιοι, καὶ στὸ μεταξὺ οἱ Βούλγαροι πέρνουν βόρειες Θράκες, μὲ τὸ ὄνομα Ἀνατολικὴ Ρωμυλία, καῖνε καὶ καταστρέφουν καὶ σφάζουν σὲ κάθε ἑλληνικὴ πολιτεία καὶ γιὰ χρόνια παλεύουν μὲ χρυσάφι καὶ συμμορίες στὴ Μακεδονία ν' ἀλλαξοεθνίσουν τοὺς Μακεδόνες, ὀργανώνουν στρατὸ καὶ μεῖς τί κάνουμε ; Ἐμεῖς εἴμαστε οἱ αἰώνιοι γαλαζοαίματοι ποὺ κρατᾶμε ἀπὸ ψηλὴ γενιὰ καὶ δὲν καταδεχόμαστε νὰ κάνουμε βαρβαρότητες.

Ἄμποτε λοιπὸν κι ἐμεῖς νὰ εἴμασταν βάρβαροι, ἄμποτε νὰ στηριζόμαστε στοὺς ἑαυτούς μας καὶ μόνο χωρὶς νὰ περιμένουμε τίποτα ἀπὸ πουθενὰ κι ἀπὸ ζητιανιὲς ταπεινὲς κι ἀνάξιες· ἔτσι ὅπως στηριχτῆκαν καὶ οἱ ἁρματωλοὶ καὶ κλέφτες ποὺ ἔσφαξαν κι ἔκαψαν γιὰ τὴν Ἰδέα καὶ καθένας θυμᾶται ἀπ' τὴν Ἱστορία πὼς οἱ Τοῦρκοι παραδίνοντας τὸ κάστρο τῆς Τριπολιτσᾶς στοὺς ἁρματωλοὺς συνθηκολογῆσαν ν' ἀφίσουν τὰ γυναικόπαιδά τους νὰ φύγουν καὶ νὰ σωθοῦν, μὰ οἱ ἁρματωλοὶ πατῶντας τὴ συνθήκη δὲν ἄφισαν ρουθοῦνι γιὰ ρουθοῦνι καὶ μπράβο τους, κι ἂς ἀντιστέκεται ὅσο θέλῃ τοῦτο στὸ σημερινὸ πολιτισμό· μὰ ἔτσι κάνουν οἱ λαοὶ ποὺ θέλουν νὰ μεγαλώσουν καὶ δὲν ἀναπαύουνται στὶς ξερὲς δάφνες ποὺ τὶς ἔκανε σκόνη ὁ καιρός.

Μιὰ τέτοια ἀντίδραση καὶ γι' αὐτοὺς τοὺς σοβαροὺς τοὺς λόγους ἐφέρανε κάποιοι συγγραφεῖς κάτου μέσα σ' αὐτὰ τὰ τελευταῖα χρόνια καὶ ἔφτασαν νὰ καταραστοῦν καὶ Παρθενῶνες καὶ μνημεῖα ποὺ μᾶς σήκωσαν τὰ μυαλὰ καὶ μᾶς ἔκαναν νὰ τὸ πάρουμε ἀπάνου μας. Μὰ ἐγὼ αὐτὴ τὴν κατάρα δὲν τὴ κάνω, κάνω μοναχὰ τὴν εὐχὴ ἐμεῖς οἱ Ἕλληνες νὰ τραβηχτοῦμε γιὰ πολὺν καιρὸ ἀπὸ τέτοιες μωροκαυχησὲς καὶ νὰ ἐργαστοῦμε μὲ συνείδηση. Νὰ μάθουμε νὰ μὴ βρίζουμε χωρὶς νὰ ξέρουμε ἀνθρώπους ποὺ ἐργάζουνται σοβαρὰ γιὰ νὰ στρέψουν. τὴν ἑλληνικὴ συνείδηση πρὸς τὴν Ἀλήθεια ἀπὸ τὴν ὁποία χρόνια βρίσκεται ἀπομακρυσμένη. Νὰ χτυπήσουμε τὴν πολιτικὴ τῆς συναλλαγῆς κατακέφαλα. Νὰ γίνουμε ἀδιάφοροι γιὰ δόξες ποὺ δὲ μᾶς ἀνήκουν καὶ περήφανοι γιὰ τοὺς ἑαυτούς μας τοὺς ἴδιους μόνο ὅταν ξεδιακρίνουμε πὼς ἐξαγνιστήκαμε ἀπὸ παλιὲς ἁμαρτίες ποὺ μᾶς βαραίνουν. Νὰ μάθουμε ἀκόμα νὰ μὴ μᾶς ξεγελοῦνε οἱ κυνηγοὶ τῶν ψήφων μὲ τ' ἀγυρτικά τους λόγια καὶ νὰ θωρακιστοῦμε μὲ πεποιθῆσες ἀσάλευτες δικές μας κι ἀνεπηρέαστες. Νὰ μὴ θυτιάζουμε μπρὸς στὸ ἀτομικὸ συμφέρο, τὸ ἐθνικὸ συμφέρο καὶ νὰ πολεμήσουμε μὲ χίλιους τρόπους ν' ἀνοίξουμε τὰ μάτια τοῦ λαοῦ ποὺ τοῦ ἐκμεταλλεύουνται τὰ ἱερώτερα ἰδανικά του καὶ νὰ τὸν σηκώσουμε σὲ ἐπανάσταση. Κι ὅταν μιὰ μέρα μπορέσουμε νὰ καταφέρουμε κ' ἐμεῖς κάτι καλό, κι ὅταν ἡ γλῶσσα ἀποχτήσῃ ἔργα τῆς πρώτης γραμμῆς κι ὅταν θὰ γίνουμε ἄξιοι νὰ χτίσουμε κι ἐμεῖς ἕνα δικό μας μνημεῖο ποὺ ἡ ὀμορφιά του νὰ ζυγιάζῃ ἴσα μ' ἐκείνη τοῦ Παρθενῶνα κι ὅταν ἡ ἐθνική μας δράση μακριὰ ἀπὸ τὶς ὑστερικές, ψευτοπατριώτικες φωνασκίες ξεχυθῇ πιὸ ἀντρίκια καὶ σοβαρὴ ὅπως ἀξίζει σὲ ἀνθρώπους ποὺ θέλουν νὰ λογαριάζουνται, τότε πιὰ δὲ θὰ ἔχουμε ἀνάγκη νὰ φωνάζουμε καὶ νὰ ξελαρυγκιαζόμαστε πὼς εἴμαστε ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων ἑλλήνων γιατὶ τότε θὰ μᾶς τὸ λένε καὶ χωρὶς νὰ τὸ θέλουμε. Οἱ Ἰταλοὶ εἶναι ἀπόγονοι τῶν Ρωμαίων ὄχι γιατὶ μιλοῦνε ἢ γράφουνε Λατινικὰ κι οὔτε γιατὶ εἶπαν πὼς ἔχουν Βιργίλιους καὶ Ὁράτιους καὶ δὲν ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ ἄλλους, μὰ οἱ Ἰταλοὶ ἔδειξαν τὸ θαῦμα τῆς δικῆς τους τῆς γλώσσας μὲ Δάντηδες καὶ Πετράρχηδες καὶ χίλιους ἄλλους. Θυμᾶμαι ποὺ μίλησα μιὰ φορὰ σ' ἕναν πολιτικό μας ποὺ δὲ διστάζω νὰ πῶ καὶ τὄνομά του, τὸν κ. Ἀντώνιο Ζυγομαλᾶ, ὅταν εἶταν ὑπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης, γιὰ ἕναν διηγηματογράφο μας τρανὸ ποὺ οὔτε κι αὐτοῦ δὲν κρύβω τὄνομά του, τὸν Παπαδιαμάντη καὶ τοῦ εἶπα πὼς τώρα ποὺ εἶναι στὰ πράγματα νὰ φροντίσῃ γι' αὐτὸν τὸν συγγραφέα ποὺ τιμάει τὴν πατρίδα περισσότερο ἀπὸ τὸν καθένα. «Τί νὰ τοὺς κάνουμε τοὺς ἄλλους συγγραφεῖς μοῦ ἀπάντησε ἀφοῦ ἔχουμε θεῖους Πλάτωνας καὶ Σοφοκλεῖς ;» Δὲν ξέρω

*) Ἡ ἀρχή του στὸ περασμένο φύλλο.

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΞΕΓΥΜΝΩΜΑΤΑ*

§ 11

Ὁ Σολωμός.

Τὰ *Τραγούδια* τάφησε, καθὼς εἴδαμε, ὁ ἱστορικός μας γιὰ ἀργότερη μελέτη, καὶ μὲ χαρὰ μας θὰ ξανάρθουμε στὸ ἐλκυστικὸ αὐτὸ θέμα. Δὲ λησμόνησε ὅμως, μιὰ κ' εἶναι ὁ λόγος γιὰ ἐθνικὴ φιλολογία καὶ τέχνη, νὰ ναφέρῃ μερικὰ γιὰ τὸ Σολωμό. Μεγάλο του θάρρος, ἐπειδὴ τὸν καιρὸ ποῦ ἔγραφε, ἡ «Ἱεραρχία» ἀπόκλεινε ὡς κι ἀπὸ Διαγωνισμοὺς τὴ γλῶσσα τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, κι ὁ καθένας δὲν τολμοῦσε τότες νὰ γράφῃ σελίδες γιὰ τὸ Σολωμό, καὶ μόλις νὰφιερώνῃ δυὸ λεξοῦλες στοὺς Σούτσους, καθὼς ἔκαμε ὁ δικός μας. Ὥστε λάθος δὲν κάμναμε κρίνοντας κι ἀπὸ τοῦτο, κι ἀπ' ἄλλα περιστατικά, πῶς δὲν εἶχε ὅλως διόλου κοινὸ μάτι σὲ τέτοια ζητήματα, παρὰ τἄβλεπε κάμποσο καθάρια. Δούλευε ὁ νοῦς του λογικὰ ἀπὸ φυσικό του. Εἶτανε ὅμως βαριὰ σιδεροδεμένος, καθὼς ὅλοι τότες. Συχνὰ πυκνὰ τὸ παρατηρεῖς πῶς ἀγωνίζεται ὁ ἄνθρωπος ἡρωϊκὰ νὰ τὶς σπάσῃ τὶς ἀλυσίδες, κι αὐτὸ θὰ τὸ δοῦμε πιὸ φανερὰ παρακάτου, ὅταν ξετάζῃ γιατὶ δὲν ἔβγαλε τὸ Ἔθνος πρωτότυπα ἔργα. Μὰ κ' ἐδῶ, δηλαδὴ στὸ ζήτημα τοῦ Σολωμοῦ, μᾶς δείχνει χαρακτηριστικὴ παρρησία.

Ρωτάει λοιπόν, «ποιός μπορεῖ νὰ μὴν τὸ ὁμολογήσῃ πῶς ὁ περίφημος ὁ *Ὕμνος* εἶναι ἀπὸ τὰ πιὸ ἀψηλοπέταχτα τολμήματα τῆς νέας Ἑλληνικῆς φαντασίας, *ὅσον ἀλλότριον πρὸς ἡμᾶς καὶ ἂν εἶναι τὸ περιβάλλον αὐτὰ γλωσσικὸν ἰδίωμα*». Μάλλους λόγους, ἔχει τὸν ὀρθὸ νοῦ νὰ παραδεχτῇ ἐκεῖνο ποῦ ὁ λαὸς εἶχε ποῦ εἶχε παραδεγμένο, ἀφοῦ ἄλλον Ἐθνικὸν Ὕμνο δὲν ἄκουγες μηδὲ τότες, καθὼς κι ὁ ἴδιος τὸ λέει. Προσέχει ὅμως κιόλας, ἐπειδὴ πολὺς καιρὸς δὲν εἶτανε ποῦ εἶχε κηρύξει ὁ Ἀλέξαντρος ὁ Σοῦτζος τὸ γνωστὸ ὁρισμό του μὲ τὸ «περιβάλλον ἰδίωμα».

Αὐτὰ βέβαια μποροῦμε τώρα νὰ τὰ διαβάζουμε χωρὶς νὰ πολυθυμώνουμε, ἐπειδὴ ὁ Ζακυθινὸς ὁ ἀψηλοπεταχτὴς σκέπασε κ' ἴσκιωσε μὲ τὰ διάπλατά του φτερούγια ὅλη ἐκείνη τὴν ἱεραρχικὴ φάρα ποῦ παρασταίνανε τὰ περίλαμπρα ἔργα του ὡς εἶδος κελαϊδήματα λευτεριᾶς μὲ σκλαβιᾶς μουσική, καὶ λαχταρῶντας νὰ παρουσιάσουνε στὸν κόσμο κάτι πιὸ ἀπαλλαγμένο ἀπὸ ἱστορικὰ δυσάρεστα, βαλθήκανε μὲ φιλοτιμία ποῦ σοῦ προξενεῖ λύπη, νὰ φτιάξουνε, ἄλλος ἔπη, ἄλλος ἄσματα, ἄλλος δράματα, ἄλλος ἄλλα θάματα, μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Ἑλληνικοῦ Λεξικοῦ. Ὅλα ξεχασμένα σήμερα καὶ σωριασμένα κάτω ἀπὸ ἀνεπίγραφτη πλάκα.

Στάθηκε μ' ἄλλους λόγους ἡ τύχη τοῦ Σολωμοῦ σὰν τὴν τύχη τῆς Σταχτοπούλας τοῦ Παραμυθιοῦ. Ἀπὸ κλώτσου κι ἀπὸ μπάτσου οἱ ἀδερφάδες, ὥσπου ταίριασε τὸ ποδαράκι της μὲ τὸ πόδημα ποῦ εἶχε βαλμένο ὅρο τὸ Βασιλόπουλο, κι ἀνέβηκε στὸ θρόνο ποῦ τοῦ κάκου ματιάζανε οἱ ἀδερφάδες μὲ τὰ φτιασίδια τους.

Ὁ Σολωμὸς ὡς τόσο, μήτε στὴν καθαυτὸ ἐποχὴ ποῦ ξετάζουμε ἀνήκει, μήτε εἶναι ποιητὴς νὰ τὸν κρίνῃς περαστικά. Στέλνουμε τὸν ἀναγνώστη στὶς κρίσες τοῦ Πολυλᾶ, τοῦ πνεματικοῦ συγγενῆ του τοῦ Παλαμᾶ, καὶ τώρα τελευταῖα στὴν ἔξοχη κρί-

*) Ἡ ἀρχή ου στὸν ἀριθ. 281.

τί αἴσθηση σᾶς κάνουν αὐτὰ τὰ λόγια μὰ ἐμένα μοῦ ἦρθε νὰ φτύσω....ἀπάνου του.

Ἔτσι σκέφτονται οἱ περισσότεροι πολιτικοί μας κι' ὄχι μόνο γιὰ τὴ φιλολογία μας — ποὺ κάποιος χρονογράφος κάτου ἐξ' ἀφορμῆς δικῆς μου βρῆκε νὰ πῆ πὼς πλημμύρισαν οἱ ἀντιπρόσωποί της, χαλάλι του! — μὰ γιὰ ὅλα τὰ ἐθνικά μας ζητήματα. Ἔτσι σκέφτονται ἀνάποδα. Λοιπὸν σᾶς ρωτάω τί πρέπει νὰ κάνουμε ἐμεῖς οἱ νέοι ἀπὸ τοὺς ὁποίους κάτι περιμένει ἡ Πατρίδα καὶ πῶς πρέπει ν' ἀντιδράσουμε; Γιὰ τὸν ἑαυτό μου τὴν ἔχω τὴν ἀπάντηση καὶ δὲ θὰ σταματήσω ἀπὸ αὐτὸ τὸ μεγάλο κέντρο ποὺ μένω καὶ θὰ μείνω νὰ ὑψώνω συχνὰ τὴ φωνή μου.

★

Ἂν ὑπάρχῃ μιὰ ἐκδήλωση ἀληθινὴ στὸν τόπο μας, ποὺ νὰ δίνῃ ὅλες τὶς ἐλπίδες καὶ τὴν πεποίθηση τὴν τρανὴ πὼς τὸ ἔθνος βαθιά του κρύβει μιὰ ζωὴ ποὺ ἀργὰ ἢ γλίγωρα θὰ ξεσπάσῃ σὰν πλημμύρα νὰ ξεπαστρέψῃ κάθε σαπίλα μας, εἶναι ἡ νεώτερη φιλολογία μας.

Ποιητὲς καὶ λογογράφοι τῶν τελευταίων αὐτῶν χρόνων ἔστρεψαν τὰ μάτια σὰν ἀπὸ κάποιο βαθὺ ξύπνημα πρὸς τὴν Ἀλήθεια ποὺ ἐρχότανε ἀντίκρυα ἀπ' τὰ Ἑφτάνησα, κι ἀπ' τὰ βουνά μας κι ἀπὸ τὴν ψυχὴ τοῦ λαοῦ μας καὶ πῆραν μὲ κόπο καὶ μὲ σπουδὴ νὰ ὑφάνουν τὸ πανὶ τῆς ἐθνικῆς ζωῆς τὸ ἀρχινισμένο ἀπὸ καιρὸ ἀπὸ ἄλλους ὑφαντάδες καὶ ποὺ τὸ σταμάτησαν μέσα σ' ὁλόκληρα χρόνια οἱ διαλαλητὲς τῶν πατρίων ἀραχνῶν. Καὶ πῆραν μὲ θάρρος καὶ μ' αὐταπάρνηση ποὺ τοὺς ἐνέπνεε ἡ πεποίθηση πὼς δουλεύουν γιὰ μιὰ πνευματικὴ ἀπελευθέρωση τοῦ ἔθνους σὲ ὅλες τὶς διευθύνσεις νὰ χτυπήσουν τὴ Λερναία Πρόληψη ποὺ κάθησε σὰν ἐριάλτης στὸ λαιμὸ τῆς Ἑλλάδας.

Σὲ στίχους, σὲ πεζά, σὲ ἄρθρα προσπάθησαν ἡρωϊκὰ σὰν τοὺς ἐπαναστάτες τοῦ Εἰκοσιένα, μέσα σὲ ὅλη τὴν ἄρνηση τῶν τραγουδιστῶν τοῦ ἔθνους ποὺ μεταχειρίστηκαν τὰ πιὸ ἄναντρα, ποταπά, δειλὰ καὶ ἄτιμα μέσα νὰ τοὺς συκοφαντήσουν στὴν κοινὴ γνώμη ὡς τρελλούς, ἔκρυλους, ἀντεθνικούς, προδότες, πλερωμένους· καὶ μέσα σὲ ὅλη τὴν ἄδικη περιφρόνηση καὶ καταλαλιὰ τοῦ πλήθους ποὺ εἶταν ὑπνωτισμένο, προσπάθησαν ἡρωϊκὰ καὶ κατώρθωσαν νὰ σαλπίσουν ἀπὸ ἄκρη σὲ ἄκρη τὴν ἄδυσσο πρὸς τὴν ὁποία μᾶς ἔσπρωχναν οἱ στενοκέφαλοι ἀντιπρόσωποι τῶν ξεθυμασμένων ἀπὸ αἰῶνες ἰδανικῶν.

Πρῶτος ὁ Ρείδης ἐβγῆκε ἀρνητὴς τῶν Εἰδώλων ποὺ στήθηκαν ἀνάμεσό μας στὴν εὔκολη ἐποχὴ ποὺ τὰ μάτια τῆς ἐθνικῆς συνείδησης εἶτανε κλεισμένα καὶ κατόπιν ἦρθε τὸ «Ταξίδι» τοῦ Ψυχάρη. Ἴσως τὸ ὄνομα ποὺ ἀναφέρω τώρα θὰ χτυπήσῃ κακὰ σὲ μερικὰ αὐτιά, ἀλλὰ ἂν μὲ θεωρεῖτε πὼς κι ἐγὼ ἀγαπῶ καὶ πονῶ τὴν πατρίδα σὰν κάθε πατριώτης ἐπιτρέψτε μου νὰ σᾶς πῶ μοναχὰ δυὸ λόγια.

Τὸ ὄνομα αὐτὸ εἶναι ἀναθεματισμένο στὴ συνείδηση τὴν κοινὴ καὶ τοῦ ὄχλου, ἀλλὰ ἡ κοινὴ συνείδηση ὡς τὰ σήμερα δὲν ἔκανε τίποτε ἄλλο παρὰ νὰ ὑπακούῃ τυφλὰ στὴν ἐπίσημη φωνὴ τοῦ ἔθνους, ποὺ εἶναι ἡ Πολιτεία. Μὰ ἐγὼ σᾶς ἐξέφρασα ἤδη τετρακάθαρα τὴ γνώμη μου γι' αὐτὴν τὴν Πολιτεία καὶ σᾶς τὸ λέω ἐδῶ πιὸ ἐξηγημένα πὼς πρώτη αὐτὴ πρέπει νὰ χτυπηθῆ ἀπὸ κείνους ποὺ ποθοῦν τὸ μέλλον τῆς Ἑλλάδας· γιατὶ αὐτὴ σὲ σειρὰ τόσων ἐτῶν τώρα δὲν ἔδειξε οὔτε μιὰ πρᾶξη ἱκανὴ νὰ ξεχύσῃ τὴν παραμικρὴ ζωὴ στὸ ἔθνος καὶ νὰ τὸ ξενυπνήσῃ ἀπ' τὴ διανοητική του νάρκη καὶ νὰ τοῦ στρέψῃ τὰ μάτια πρὸς κάποιο φῶς. Κι ἀφοῦ στὴ δική μου συνείδηση ἡ Πολιτεία αὐτὴ εἶναι ἐντελῶς χρεωκοπημένη, πῶς θὰ μπορέσω νὰ τὴν ὑπακούσω ὅταν βλέπω πὼς δὲν κάνει ἄλλο ἀπὸ σφάλματα ἀλλεπάλληλα καταστρεφτικὰ καὶ πῶς νὰ τὴν πιστέψω ὅταν μὲ τὴν ἐπίσημη καὶ φουσκωμένη φωνή της βρίζει ὀνόματα ποὺ ἔπρεπε νὰ σέβεται περισσότερο κι ὅταν κρατεῖ σὲ θέσες ὑψηλὲς ἀνθρώπους ποὺ δηλητηριάζουν τὸ πᾶν καὶ τοὺς δίνει τὸ κῦρος καὶ τὴ δύναμη στὰ χέρια τους γιὰ νὰ τὴ μεταχειριστοῦν ἀρνητικότατα πρὸς τὴν ἐξέλιξή μας καὶ τὸ μέλλον μας;

Γι' αὐτὸ δὲ θὰ ταχθῶ οὔτε αὐτὴ τὴ φορά, μὰ οὔτε ποτέ, μὲ τὴν κοινὴ συνείδηση, οὔτε θὰ συμμεριστῶ τὴ γνώμη τῆς πλειονότητας, μὰ θὰ κοιτάξω μὲ τὰ δικά μου μάτια νὰ ἐξετάσω τὸ ἔργο τοῦ ἐργάτη αὐτοῦ καὶ τὴ σημασία ποὺ ἔχει γιὰ τὴν πνευματικὴ ζωή μας καὶ τὴν ἐν γένει ζωή μας. Τὸ ἔργο τοῦ Ψυχάρη διαπνέεται ἀπὸ φανατισμὸ κι ὑπῆρχε καιρὸς ποὺ ὁ φανατισμὸς αὐτὸς μ' εἶχε πειράξει κι ἐμένα τὸν ἴδιο, μὰ σήμερα βλέπω ὁλοφάνερα πὼς ὁ φανατισμὸς αὐτὸς χρειάζεται ἀφοῦ εἶναι γιὰ τὸ γενικὸ καλὸ κι ἀφοῦ γιὰ τὸ γενικὸ καλὸ ὁ φανατισμὸς τῶν ἄλλων εἶναι ὑψωμένος στὸ κατακόρυφο. Τὸ ἔργο τοῦ Ψυχάρη δὲν ἔχει καλλιτεχνικὴ σημασία· ὁ Ψυχάρης δὲν εἶναι οὔτε ποιητής, οὔτε τεχνίτης τοῦ λόγου, ὅπως θέλουν πολλοὶ νὰ τὸν ὀνομάσουν, τὸ ἔργο τοῦ Ψυχάρη ἔχει σημασία ζωῆς, δράσης καὶ ὑλικοῦ. Ζωὴ ἀγκάλιασε πλατιά, ἐμπνευσμένη ἀπὸ τὴν ἀντίδραση γιὰ τὸ θάνατό μας καὶ ὑλικὸ περιμάζωξε χωρὶς ἴσως καὶ πολλὴν ἐκλογὴ καὶ τὸ χάρισε τῆς Τέχνης, ἀπὸ τὴν ὁποία ἔμεινε ξένος ὁ ἴδιος ὅπως εἶταν ἐπόμενο κι ἴσως μὲ κάποια αὐτοθυσία, γιατὶ πολὺ νεώτερος, ὅπως ὁ ἴδιος τὸ λέει κάπου, ἴσως νὰ εἶχε ὄνειρο νὰ γίνῃ κι αὐτὸς ἕνας André Chenier τῆς Γαλλίας, ἀλλὰ τὄνειρό του τὸ ἔπνιξε γιὰ τὴ δική μας ζωή. Ἂν ἔχῃ ζωὴ τὸ ἔργο του ἀποδείχνεται ποὺ οἱ νέοι οἱ πιὸ ἐκλεχτοὶ ποὺ μέλλουν μιὰ μέρα νὰ λάβουν τὸ ἐνεργότερο μέρος στὴν καθόλου ἐθνική μας ζωὴ τὸ ἀγκάλιασαν χωρὶς πιὰ στενοὺς ὑπολογισμοὺς καὶ χωρὶς ὅρια, γιατὶ εἶναι ἔργο ποὺ ἂν δὲν ἐμπνέει κάτι μεγάλο καὶ ἀψηλὸ σὰν τὰ ἔργα κάποιων φιλοσόφων καὶ ποιητῶν, ἐμπνέει ὅμως τὴν ἐργασία καὶ δὲν ξεπλανάει τοὺς νέους μὲ πλανερὰ κι ἐπικίνδυνα λόγια γιὰ τὶς αἰώνιες πατραγαθίες.

Σ' αὐτὸ τὸ ἀνάγνωσμά μου δὲ μπορῶ νὰ περικλείσω, ὅπως θὰ ἤθελα, ὅλα τὰ ὀνόματα ἐκείνων ποὺ ἐργάστηκαν, ἄλλος περισσότερο, ἄλλος λιγώτερο γιὰ τὸ ξεπάστρεμμα κάθε πρόληψης καὶ κάθε στρεβλῆς ἀντίληψης ποὺ σὰν τὰ λιμνασμένα κι ἀκάθαρτα νερὰ ἔρεψαν κι ἔζεψαν τὸν τόπο μας ὡς τὰ σήμερα· μὰ θὰ σταματήσω σ' ἐκείνους ποὺ τὸ ἔργο τους ἔκλεισε κάτι ἀνώτερο ἀπὸ μιὰ αἰσθηματικὴ ἐκδήλωση γιὰ ἕναν ὁρισμένο κύκλο πραγμάτων ποὺ τοὺς περιτριγύρισε.

Ὁ ποιητὴς Κωστῆς Παλαμᾶς εἶναι ὁ πρῶτος ποὺ ἀξίζει μιὰ πλατύτερη κουβέντα ποὺ ἔκαμε νὰ χωρέσουν στὴ ποίησή του περισσότερα ἀπ' ὅ,τι μᾶς εἶχαν συνειθίσῃ παλαιότεροι καὶ στενοὶ ἀντιπρόσωποί της καὶ πλάτυνε πολὺ τοὺς ποιητικούς μας ὁρίζοντες. Ἰδανικὰ νέα ποὺ θὰ πρέπῃ ν' ἀγκαλιάσῃ τὸ ἔθνος, πόθους ἀπὸ τοὺς πιὸ ὑγιεῖς καὶ καθαροὺς τοῦ λαοῦ μας, παραδόσες, ζωή, ἱστορία καὶ ξένη ζωή, ἄφθονα εἶναι χυμένα στὸ ἔργο αὐτὸ μὲ τὴν ἀρχιτεχτονικὴ ποὺ ἔχει κάτι ἀπὸ βυζαντινὸ ρυθμὸ ἑνωμένο μὲ δωρικὸ καὶ μ' ἐκεῖνο τῶν ἄσπρων καλυβιῶν τοῦ ἑλληνικοῦ χωριοῦ καὶ μὲ μιὰ μουσικὴ τραχύλαλη καὶ παράξενη γλυκιὰ ποὺ ἔχει κάτι ἀπὸ βιολὶ ραγισμένο καὶ ἀσκομαντοῦρα καὶ σάλπιγγα, καὶ μιὰ σκέψη πλατιά, πανθεϊστικὴ ποὺ μπορεῖ πλατιὰ νὰ ἰδῆ καὶ πλατύτερα νὰ κλείσῃ. Μ' ἀρέσει τὸ ἐκδηλωμένο ἤδη ἔργο τοῦ ξεχωριστοῦ ποιητὴ γιατὶ ἔχει μέσα του πολὺ ἀπὸ τὴ δική μας ἐκκλησιά, μὰ ἔχει ἀκόμα καὶ κάτι ἀπὸ τζαμὶ καὶ κάτι ἀπὸ βε

σῃ τοῦ Ψυχάρη. Σώνει ἐδῶ νὰ πιρατηρήσουμε πῶς μήτε στὸ χρυσὸ τὸν αἰώνα τοῦ Δασκαλισμοῦ δὲν μπορούσανε νὰ τὸν παρασιωποῦνε, κι ἀπόδειξη τοῦ ἱστορικοῦ μας τὰ λόγια.

§ 12

Τὰ Σκολειά.

Ἔχουμε δυὸ μεγάλα δασκαλικὰ κινήματα στὴν τουρκοκρατικὴ ἱστορία μας. Τένα, τὸ παλαιϊκώτερο, πῆρε τοὺς ὀπαδούς του καὶ τὶς περγαμηνές του κ' ἔφυγε στὴν Εὐρώπη τὸν καιρὸ τῆς Ἅλωσης. Τὰ εἴδαμε τἀποτελέσματά του. Ἔμεινε τότες τὸ ἔθνος χωρὶς μήτε τουλάχιστο δασκαλικοὺς ὁδηγούς, κ' ἢ ἔπεφτε σὲ ὀλέθριους λάκκους, ἢ γλύτωνε σκαρφαλώνοντας τὰ βουνά! Μόλις κατόπι ἀπὸ δυὸ αἰῶνες ἄρχισε τὸ δεύτερο τὸ παιδευτικὸ κίνημα, τοῦ δεκάτου ἕβδομου καὶ τοῦ δέκατου ὄγδοου αἰώνα.

Γέμισε ὁ κόσμος Σκολειά. Ἡ Βενετιὰ εἶτανε τὸ μεγάλο ἀκαδημαϊκὸ κέντρο μὲ τὴν πλούσια Ἑλληνικὴ ἀποικία της καὶ μὲ τὰ τυπογραφεῖα της. Ἀπὸ τὰ 1626 εἶτανε συστημένο τὸ μεγάλο Λύκειο τοῦ Φλαγγίνου, ποὺ ὡς τὰ 1795 βάσταξε. Τῆς Βενετιᾶς ἡ κοινότητα ἔστειλε τὶς πρῶτες συδρομὲς καὶ σὲ κάμποσα ντόπια παιδευτικὰ καταστήματα, λόγου χάρη στὰ Γιάννινα, στὴν Ἀθήνα, κι ἀλλοῦ. Σὲ λίγο ὅμως ἀρχίσανε καὶ χυνόντανε ἀμέτρητα χρήματα κι ἀπ' ἄλλα Εὐρωπαϊκά μας κέντρα. Τὰ Γιάννινα μάλιστα τἀργυροπλημμύρισαν οἱ περιξάκουστοι οἱ Ζωσιμάδες κ' οἱ Καπλάνηδες. Κατάντησε τότες ἡ Πρωτεύουσα τῆς Ἤπειρος ἡ Μέκκα τῆς Ἑλληνικῆς τῆς Γραμματοσύνης. Ἀπ' ἐκεῖθε οἱ μαθητάδες τοῦ Βούλγαρι καὶ τῶν ἄλλων σκορπιόντανε σὲ Λάρισσα, σὲ Θεσσαλονίκη, Ἀδριανούπολη, Πόλη, καὶ διδάσκανε. Παρόμοια Σκολειὰ συστηθήκανε κατόπι καὶ στὴ Σμύρνη, Χίο, Κυδωνίες, Γιάσι, Βουκουρέστι.

Γέμισε ὁ κόσμος Σκολειά. Βούηξε ἡ Ρωμιοσύνη μὲ ὀνόματα Δασκάλων ποὺ ἀκόμα τἀκοῦμε καὶ τὰ διαβάζουμε. Βούλγαρις, Θεοτόκης, Ψαλίδας, Πρῶϊος, Κούμας, Βάμβας, Γεννάδιος.

Ἀλλά, — λέει ὁ ἱστορικός μας, κ' εἶναι σημαντικὸ ποὺ τὸ μολογεῖ κι αὐτό, — «τὰ σκολειὰ κ' οἱ μαθητάδες δὲν εἶναι οἱ καρποὶ τῆς πνεματικῆς καλλιέργειας ἑνὸς Ἔθνους. Εἶναι ἁπλὰ ὄργανα ποὺ τὸ πολὺ μαρτυροῦνε κάποια ὄρεξη πρὸς αὐτὴ τὴν καλλιέργεια». Λίγο μασημένα, θὰ πῆτε, καὶ μπορεῖτε νὰ μᾶς τὸ πῆ παστρικά, τῶς ἄλλα εἶναι τὰ γράμματα κι ἄλλη εἶναι ἡ *γνώση*. Ὄχι ἡ γνώση τοῦ γνωστικοῦ, μὰ ἡ *γνώση* τοῦ πολύξερου, τοῦ δυνατοῦ καὶ τοῦ μόνιμου νοῦ. Σ' αὐτὰ ὅμως θὰ ξαναρθοῦμε τώρα τώρα. Ἐδῶ ἂς μείνουμε λίγο γιὰ νὰ κοιτάξουμε ἂν τὰ γράμματα ποὺ διδαχτήκανε κι ἀκουστήκανε τοὺς καιροὺς ἐκείνους μὲ τόσο ζῆλο, μὲ τόσους κόπους καὶ μὲ τόσα ἔξοδα, εἶχανε κἀμιὰ συγγένεια, ὄχι μὲ «πνεματικὲς καλλιέργειες», μὰ μὲ τὸν *πρακτικὸ* σκοπὸ ποὺ ἐννοοῦσανε οἱ γενναῖοι προστάτες τους. Ὄχι συγγένεια, μὰ μήτε συμπαθεριὸ μὲ τίποτις πρακτικὸ δὲν τοὺς βρισκουμε. Ἡ Γραμματικὴ καὶ τὸ Συνταχτικὸ τῆς ἀρχαίας, *στὴν ἀρχαία γραμμένα* ἀπὸ τὴ μιά, κι ἀπὸ τὴν ἄλλη λαὸς μὲ μισάνοιχτα μάτια, μὲ χέρια καὶ πόδια λαβωμένα ἀπὸ τὶς ἀλυσίδες, μὲ νοῦ τσακισμένο κι ἀπελπισμένο. Ἄπραγα πράματα κι ἀσυλλόγιστα. Λοιπὸν ἄσοφα κιόλας, μ' ὅλο τὸ σεβάς.

Ἀδύνατο εἶτανε τέτοια παιδευτικὰ συστήματα νὰ γίνουνε ἐθνικά, ὅσο κι ἂ λεγόντανε ἐθνικά. Ἔγιναν *Ἱεραρχικά*, μάθανε δηλαδὴ λίγο ἀπὸ γράμματα, λίγο ἀπὸ φιλοσοφία κ' ἐπιστῆμες οἱ μερικοί, οἱ ξέχωροι, οἱ «Διαλεχτοὶ τοῦ Θεοῦ», οἱ προικισμένοι μὲ δασκαλικὰ καὶ μὲ φιλοσοφικὰ προσόντα. Ἀπ'

νετσάνικο κάστρο καὶ κάτι ἀπὸ ἀρχαῖο νυὸ ἀκόμα.

Δὲ θὰ πασκίσω νὰ τὸν συγκρίνω μὲ ξένους ποιητὲς γιὰ νὰ δείξω τὴ θέση ποὺ μπορεῖ νὰ ἔχῃ ὁ ποιητὴς αὐτὸς γιὰ τὸν τόπο μας, γιατὶ τὶς συγκρίσες τὶς θεωρῶ ἀδύναμες κι ἄσκοπες, μὰ μπορῶ νὰ πῶ πὼς ὅποια σημασία μπορεῖ νὰ ἔχῃ τὸ ἔργο ἑνὸς Οὐγκὼ γιὰ τὴ Γαλλία τέτοια καὶ τὸ ἔργο τοῦ Παλαμᾶ γιὰ τὴν Ἑλλάδα. Ἔχει τὴν πανθεϊστικὴ φιλοσοφία καὶ τὴν ἐπίδραση τῶν πιὸ τρανῶν κι ἔχει τὸ περιμάζεμα ἑνὸς μεγάλου ὑλικοῦ μὲ τὸ ὁποῖο ἄλλοι θὰ μπορέσουν νὰ χτίσουν καινούργιες ἐκκλησίες. Ὡς μορφὴ καὶ στῖχος ἡ ποίησή του ἔχει μεγάλη συγγένεια μὲ τὴν ποίηση τοῦ Βέλγου Βερερέν.

Γύρω ἀπ' τὸν Παλαμᾶ, φανερώθηκαν ποιητὲς καὶ λογογράφοι σὰν τοὺς κυρίους Βλαχογιάννη, Γρυπάρη, Βασιλικό, γιὰ τοὺς ὁποίους θὰ μιλήσουμε πιὸ κάτου, γιὰ κάποια ὑστερινότερη ἐκδήλωσή τους ποὺ τοὺς κάνει προσωπικότερους, ὁ Μαλακάσης κι ὁ Πορφύρας, ποιητὲς αὐτοί, ἰδίως ὁ δεύτερος μιᾶς μελωδίας ξεχωριστῆς ποὺ ξεδιπλώνει κάποιες πρωτοφανέρωτες ἀρετὲς τῆς γλώσσας μας, μὰ πάντα μιᾶς ποίησης ποὺ ἐμένα δὲ μοῦ πολυγουστάρει.

Δεύτερο ἔργο ποὺ παίρνω στὴν τύχη ἀπ' τὰ ποιητικά, ἂν ἐξαιρέσουμε ἐκεῖνο τοῦ Κώστα Κρυστάλλη, ποὺ ἦρθε μὲ θεοκριτικὰ ὄνειρα νὰ τραγουδήσῃ τοὺς ἀπόμακρους θορύβους καὶ τὴ ζωὴ τὴν πανέμνοστη τῶν εἰδυλλίων καὶ τοῦ τσοπάνου σὲ μιὰ γλώσσα λεβέντικη καὶ λαγκρὴ δημοτικὴ καὶ ποὺ δὲν πρόφτασε νὰ ἐκδηλωθῇ γιατὶ ὁ θάνατος τὸν ἄρπαξε παράκαιρα στὶς μαῦρες φτεροῦγες του, εἶναι τὸ ἔργο τοῦ Γιάννη Καμπύση, τοῦ ἀδικοθανατισμένου κι αὐτοῦ μέσα στὸ λουλούδιασμα τῆς ζωῆς του.

Ἂς μὴν ὑποθέσῃ κανεὶς πὼς χαριζόμενος στὸ σκληρὸ χαμὸ τοῦ ποιητὴ αὐτοῦ θὰ τὸν ἀνεβάσω ψηλότερα ἀπ' ὅ,τι τοῦ πρέπει. Τὰ ἔργα τοῦ Καμπύση εἶταν πάντοτε δοκίμια καὶ τὰ περισσότερα ἄτυχα, μὰ ἂν εἶχαν μιὰ μεγάλη σημασία τὴν εἶχαν γιατὶ φανέρωσαν μιὰ τιτανικὴ προσπάθεια, μιὰ ἀγωνία, γιὰ τὸ ἄνοιγμα κάποιων κλειστῶν καὶ ἄγνωστων ἀκόμα δρόμων. Ἡ ζωή του εἶταν ὁρμητικὴ καὶ βιαστικὴ καὶ ἡ ὁρμὴ καὶ ἡ βία του εἶταν σὰ μιὰ πρόγνωση τοῦ θανάτου του. Καὶ μέσα στὰ ἔργα του αὐτὸ δείχνεται ὁλοφάνερα κι ἰδίως στὰ γράμματα ποὺ ἔστειλε ἀπ' τὴ Γερμανία ὅπου ἔνοιωσε τὸν ἑαυτό του ἐκμηδενισμένο ἀνάμεσα σὲ μιὰ μεγάλη ζωὴ ποὺ βρέθηκε ξαφνικὰ καὶ τὸν ζάλισε τὸ μεθύσι της. Μὰ ἡ προσπάθειά του θὰ παραμείνῃ πάντοτε εὐγενικιὰ καὶ συμπαθητικὴ στὰ νεοελληνικὰ γράμματα γιὰ τὸν ἱερό του πόθο νὰ χαράξῃ πρῶτος αὐτὸς τὰ σχέδια τοῦ κοινωνικοῦ δράματος σὲ ἐποχὴ ποὺ τὰ κωμειδύλλια κι οἱ ψευτοκλασσικὲς τραγωδίες μὲ τοὺς Τιμολέοντες Ἀμπελάδες ἔδιναν κι ἔπερναν στὸ ἑλληνικὸ θέατρο καὶ στοὺς Λασσάνειους διαγωνισμούς.

Αὐτὸ ἀπὸ ποίηση καὶ δράμα μποροῦμε νὰ δείξουμε τῆς γόνιμης ἐκείνης ἐποχῆς μὲ τὰ «Ἰντερμέδια» καὶ ἄλλα ποιήματα τοῦ Γρυπάρη ποὺ ὡς νόημα, μὰ περισσότερο ὡς τέχνη καὶ στῖχος ἔπειτα ἀπὸ τὸ Σολωμὸ δὲν εἶχε φανερωθῆ στὸν τόπο μας. Καὶ τώρα ἐρχόμαστε στὸ διήγημα μὲ τὸν Παπαδιαμάντη, τὸν Καρκαβίτσα καὶ τὸ Βλαχογιάννη. Ὁ κ. Βλαχογιάννης ἔξω ἀπ' τὰ ὀλίγιστα λυρικά του ποὺ ἔχουν κάποια σελλεϊκὴ πνοὴ περισσότερο ἀπὸ ἄλλα, ἄλλων, ποὺ τοὺς ἔγινε ἡ σύγκριση αὐτὴ ἀδικαιολόγητα καὶ τὰ διηγήματά του ποὺ ὅταν ξεφεύγουν ἀπὸ κάποια στενὴ ἀντίληψη καὶ ἠθογραφική, παίρνουν κάτι ἀπὸ ἐπικὴ ὅλως ὀμορφιά, τὸν ἀπασχόλησε πιὸ πολὺ ἡ νεώτερή μας ἱστορία ὅπου ἔχει τὴ μεγαλήτερη ἴσως ἐπιτυχία ἂν καὶ ὁ ἴδιος, ἀμφιβάλλω, ἂν τὸ πιστεύῃ.

(Στάλλο φύλλο τελειώνει)

ΣΩΤΗΡΗΣ ΣΚΙΠΗΣ

ΑΗΣ ΓΕΩΡΓΗΣ

Ἀπ' τὰ στεκούμενα νερὰ σὰ μέταλλα ἀντιφέγγουν
Κατὰ τὴν ὥρα τὴν θαμπὴ ποὺ βγαίνει ὁ ἀποσπερίτης
Καὶ χαιρετάει τὸ γύρσιμο τοῦ ἡλιοῦ μέσ' τὸ Αἰγαῖο
Πέρα στὴ χώρα πέφτουνε μακρυές, σὰν καλογήροι,
Σκιές, κι' ἀνάρρα χορεύουν
Οἱ βραδινὲς οἱ εὐωδιὲς κ' οἱ τελευταῖοι ἦχοι.

Ὁ Ρήγας ἐβασίλευε σὲ τραγικὴ μιὰ δύση·
— Ἀπὸ μακρυὰ μᾶς θάμπωσε ἀχτίνα ἀπὸ χρυσάφι —
Ὁ Ρήγας ἐβασίλεψε στὸ αἷμα του ποὺ πήζει.
Καὶ τώρα ἁπλώνεται σιγὰ τὸ φωτερὸ σκοτάδι.
Ὅλα σὲ σκιὲς χωνεύουνε. Ζωὴ καὶ παραμῦθι.
Κάτω στὴ λάκκια ἀρχίνησε νὰ φωσφορίζει ἡ Ἀθήνα
Τοῦ φεγγαριοῦ τ' ἀγαπητὸ καὶ πόρνο σαμιαμῦθι.

Delhi Α. ΒΛΑΣΤΟΣ

"Ο ΝΟΥΜΑΣ"

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΕΡΙΑΚΗ

ΣΥΝΤΡΟΜΗ ΧΡΟΝΙΑΤΙΚΗ

Γιὰ τὴν Ἀθήνα Δρ. 5.— Γιὰ τὶς Ἐπαρχίες δρ. 7
Γιὰ τὸ Ἐξωτερικὸ φρ. χρ. 10.

Γιὰ τὶς ἐπαρχίες δεχόμαστε καὶ τρίμηνες (2 δρ. τὴν τριμηνία) συντρομές.

Κανένας δὲ γράφεται συντρομητὴς ἂ δὲ στείλει μπροστὰ τὴ συντρομή του.

10 λεφτὰ τὸ φύλλο λεφτὰ 10

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ. Στὰ κιόσκια (Σύνταγμα, Ὁμόνοια, Εθν. Τράπεζα Ὑπ. Οἰκονομικῶν, Σταθμὸς Τροχιόδρομου (Ἀκαδημία), Βουλή, Σταθμὸς ὑπόγειου Σιδεροδρόμου (Ὁμόνοια), στὰ βιβλιοπωλεῖα «Ἑστίας» Γ. Κολάρου καὶ Σακέτου (ἀντίκρυ στὴ Βουλή).

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

Τὸ νιογέννητο....τοῦ Λασκαράτου — Ὁ κ. βιαστικός — Νέο Ὑπουργεῖο — Ἐπιστημονικὲς μονογραφίες τοῦ Ψυχάρη — Ὁ καημένος ὁ Σουρῆς !

ΤΟ ΚΑΙΝΟΥΡΙΟ Ὑπουργεῖο μᾶς θύμισε, μὲ τὸ συμπάθειο, τὸ χαριτωμένο ἐπίγραμμα τοῦ μακαρίτη Λασκαράτου σὲ κάποιο νιογέννητο γαϊδούρι. Ἔτσι καὶ μεῖς μποροῦμε νὰν τοῦ εὐκηθοῦμε νἄχει «ὅση δύνεται ἀθρωπιά», μὰ ὄχι ἀπὸ τὴν ἀθρωπιὰ ποῦχε τὸ παλιὸ Ὑπουργεῖο, γιατὶ τότε καλύτερα κτλ.

Νὰ σᾶς ποῦμε ὅμως τὴν ἀλήθεια, δὲν τὸ βλέπουμε καὶ τόσο **καινούριο** *καὶ γι' αὐτὸ δὲ συντροφεύουμε τὴν «Ἀκρόπολη» στὰ ξεφρενιασμένα Ζήτω της. Πρῶτα πρῶτα ὁ κ. Στάης εἶναι «παλιός», τόσο παλιὸς μάλιστα, ὥστε καταντοῦσε μπροστά του νὰ φαίνεται καινούριος ὡς κι ὁ κ. Στεφανόπουλος ἀκόμα. Ὁ κ. Στάης πέρασε, ἀλοίμονο !, τόσες φορὲς ὡς τώρα ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖο τῆς Παιδείας καὶ πάντα μιὰ τεράστια τρύπα στὸ νερὸ ἄφησε γιὰ μοναδικὴ θύμηση τῆς Ὑπουργίας του. Ἴσως τώρα, μὲ τὸ καινούριο Ὑπουργιλίκι του, τὴν τρύπα—αὐτὴ τὴ μεγαλώσει ἀκόμα περσότερο.*

Ὅσο γιὰ τὸν κ. Λεβίδη, μόνο τὶς τελευταῖες ρητορικὲς παπαρδέλες του ποὺ ξεφούρνισε ὡς πρόεδρος τῆς Βουλῆς ἂν ξετάσουμε, θὰ δοῦμε πὼς ὄχι μόνο «καινούριος» δὲν εἶναι, μὰ κατάντησε πιὰ καταντὶπ προκατακλυσμιαῖος. Ἡ «Ἀκρόπολη» μάλιστα, δῶ καὶ λίγους μῆνες, σκολιάζοντας κάτι προγονόπληκτα προεδρικὰ λόγια του ὑποστήριξε, καὶ μὲ ὅλο της τὸ δίκιο, πὼς τὸ μυαλὸ τοῦ κ. Λεβίδη ἀρχίνησε νὰ παθαίνει τὸ γνωστὸ γεροντικὸ νερούλιασμα.

Ὁ κ. Ἐμπειρίκος κι ὁ κ. Μπαλτατζῆς γινήκανε Ὑπουργοὶ ἀπὸ κοματικὴ ἀνάγκη· μπορεῖ νἄναι νέοι στὰ χρόνια, μὰ

αὐτοὺς κάτι ἄκουσε, κάτι ἄρπαξε τὸ Ἔθνος γιὰ τοὺς προγόνους του, γιὰ τὰ περασμένα του. Κέρδος βέβαια κι αὐτό. Τὸ κέρδος ὅμως ἐκεῖνο θὰ τἀπολάβαινε μαζὶ μὲ μύρια ἄλλα μεγαλήτερα κέρδη ἂν τὸ παιδευτικὸ τὸ σύστημα τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων ἀποβλέπε στὴ *μόρφωση* τῶν Ἑλλήνων, κι ὄχι στὴ *μεταμόρφωσή* τους σὲ παλιοὺς Ἕλληνες.

Ἤρθανε κατόπι οἱ ἀγράμματοι οἱ Σουλιῶτες κ' οἱ Κλέφτες καὶ τοὺς διδάξανε αὐτοὶ τοὺς Δασκάλους ποιός εἶναι ὁ τωρινὸς ὁ Ἑλληνισμός, ποῦ φωλιάζει, κι ἀπὸ ποῦ πρέπει νὰ ξανάφτευτῇ καὶ νὰ ξαπλωθῇ τὸ νεοελληνικὸ τὸ φρόνημα, ἡ νεοελληνικὴ ἡ ἰδέα. Τοὺς θαμάσανε ὅλοι, τοὺς λατρέψανε καὶ τοὺς ἁγιάσανε, ὅμως τὸ μάθημά τους κανένας τους δὲν τἄκουσε.

§ 13

Φιλολογικὴ στειρωσύνη.

Ἂς ξαναρθοῦμε τώρα στὴ θεωρία τοῦ φίλου, πῶς ἄλλα τὰ γράμματα, κι ἄλλη ἡ δημιουργικὴ ἡ φιλολογία. Τὸ κηρύχνει λοιπὸ θαρρετὰ πῶς ἔξοχα καλλιτεχνήματα δὲν ἔβγαλε τὸ Ἔθνος. Θὰ μιλοῦσε βέβαια πιὸ σωστὰ ἂ μᾶς ἔλεγε πῶς τέτοια καλλιτεχνήματα *ἔβγαλε* τὸ ἔθνος, ὄχι ὅμως κ' οἱ δασκαλογέννητοι συγγραφέοι του. Ἂς λησμονήσουμε ὅμως μιὰ στιγμὴ τὰ Δημοτικά μας Τραγούδια, τὸν Ἐρωτόκριτο καὶ τὸ Σολωμό, κι ἂς τὸν ἀκολουθήσουμε. Μόλις τώρα κοντά, λέει, ἀρχίσαμε καὶ δείχτιμε μικρὰ σημάδια ζωῆς. Ἀπὸ ἔργα τῆς κοινῆς φιλολογίας καὶ τῆς ἐπιστήμης, λέει, κάτι εἴδαμε. Ὅσο γιὰ ἔργα λογοτεχνικὰ ὅμως, μᾶς ρωτάει· Ποιά τους μποροῦμε νὰ ποῦμε πῶς θὰ ζήσουνε καὶ θὰ λογαριαστοῦνε μνημεῖα τῆς διανοητικῆς μας ἱστορίας; Ἐδῶ ἄξαφνα θυμᾶται τὰ Τραγούδια, μὰ ταφίνει κατὰ μέρος, ἐπειδὴ θὰ τἀναφέρῃ ἀργότερα. Ὁ λόγος τώρα γιὰ τοὺς *Λόγιους* τῆς ἐποχῆς του, δηλαδὴ γιὰ κείνους ἴσα ἴσα ποῦ χύνανε νερὸ στὴ φωτιὰ τῆς Δημιουργικῆς φαντασίας ! Νοιώθει τὴν ἔλλειψη, ὅμως ἢ δὲν μπορεῖ ἢ δὲν τολμάει νὰ τὴν ἀποδώσῃ παστρικὰ κι ἀδίσταχτα στὸ Δασκαλισμό. Δὲ θρηνεῖ ποῦ βρέθηκε ὁ λογιωτατισμὸς νὰ μᾶς πνίξῃ τὸν ἐθνικὸ τὸ νοῦ, παρὰ μᾶς θυμίζει μονάχα πῶς περάσανε διακόσα χρόνια κι ἀκόμα δὲ μᾶς βγήκανε ἀριστουργήματα ! Ὑπάρχουνε, λέει, μερικὰ ποιήματα Σούτζικα, μὰ φαίνουνται σὰν ξαναφυτεμένα ἀπὸ Εὐρωπαϊκὰ περιβόλια. Στὸ δικό μας τὸν Παρνασσὸ δὲ φυτρώσανε. Ὡραῖα κρίνει ἐδῶ, καὶ μὲ τὴν ἀλήθεια σοφά. Ἄξαφνα ὅμως μᾶς τὰ χαλνάει πάλε, ἐπειδὴ μᾶς παρατηρεῖ πῶς τὰ καλλίτερά τους εἶναι πατριωτικά, κι ὁ πατριωτισμὸς εἶναι ἕνα καὶ μονάχο πάθος ἀπὸ τὰ πολλὰ ποῦ χρωματίζουνε τὴν ψυχή μας, λοιπὸν καὶ τὴν ποίησή. Καταντάει πιὰ μονότονο, σὰ νὰ λέῃ.

Ἂς ὑποθέτουμε μιὰ στιγμὴ πῶς εἴτανε γραφτό τους νὰ ζήσουνε αὐτὸ τὸ εἶδος τὰ Σούτζικα. Τὸ πῶς εἶναι πατριωτικά, αὐτὸ θὰ τοὺς ἔδινε ἀκόμα πιὸ βαθύτερες ρίζες ζωῆς. Ἐπειδή, ἔργο ποῦ βγῆκε ἀπὸ τὴν πατριωτικὴ ἐκείνη ἀτμοσφαίρα, σώνει νὰ εἶναι γραμμένο μὲ δύναμη καὶ μὲ τέχνη, θὰ πῇ καὶ πῶς καθρεφτίζει τὴν ἐποχή του πιστὰ κι ἀλάθευτα. Κι αὐτὸ εἶναι τὸ χαραχτηριστικὸ τῆς ἀληθινῆς τέχνης. Ρωτοῦμε ὅμως : πῶς μποροῦσε νὰ μᾶς δίνῃ κι ἄλλο ὑλικὸ ἐξὸν ἀπὸ τὸ πατριωτικὸ ἡ ἀτμοσφαίρα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, καθὼς καὶ τῆς προτητερινῆς, καὶ τῆς κατοπινῆς, ἀφοῦ, τὴν προτητερινὴ τὴν ἐποχὴ ἡ δουλειὰ τοῦ ἔθνους, δηλαδὴ ἡ πολιτική του ἡ δουλειά, εἴτανε ὁλότελα ἀκάμωτη, τὴν ἐποχὴ ποῦ ἔγραφε ὁ ἱστορικός μας εἴτανε μισοκάμωτη, καὶ τὴν κατοπινὴ τὴν ἐποχή, τὴ σημερνή μας, μνήσκει ἀκόμα μισοκάμωτη ; Πῶς μπορεῖς νὰ περιμένῃς μουσικὴ συ-

τὸ ἴδιο κάνει· καὶ γέροι νὰ εἴντουσαν, ἂν ἡ κοματικὴ ἀνόγκη τὸ διάταζε θὰ γινόντουσαν Ὑπουργοί.

Ὁ κ. Στεφάνου ἔγινε **προσωρινὸς** *Ὑπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης, ὅσο νὰ σηκωθεῖ ἀπὸ τὸ κρεβάτι ὁ κ. Λομπάρδος, ποὖναι ἄρρωστος. Ὁ κ. Στεφάνου, γράψανε οἱ φημερίδες, δέχτηκε τὸ Ὑπουργιλίκι δίχως κανένα κέφι. Ὥστε καὶ ἡ Δικαιοσύνη δὲ θἄχει νὰ ἐλπίζει τίποτα ἀπ' αὐτόνα. Δὲν ξέρουμε ἂν θὰ μπορεῖ νὰ ἐλπίζει τίποτα κι ἀπὸ τὸ διάδοχό του.*

Ὡστόσο τὸ Ὑπουργεῖο λέγεται **νέο** *καὶ γιὰ τέτιο τὸ χαιρετοῦμε καὶ μεῖς. Καὶ ξαναθυμιούμαστε τὸ ἐπίγραμμα τοῦ Δασκαράτου.*

*

ΕΝΑΣ μόνο Ὑπουργὸς μπορεῖ νὰ καμαρώσει γιὰ *νέος*, ὁ κ. Γούναρης. Εἶναι *νέος* στὰ χρόνια, ἔχει καὶ *νέες* ἰδέες (ἔτσι τουλάχιστο μᾶς βεβαιώνουν οἱ φιλικές του φημερίδες), ἀγκαλὰ καὶ γιὰ νὰ γίνει Ὑπουργὸς δὲ μεταχειρίστηκε *νέα* μέσα, μὰ τὰ παλαιά, τὰ παμπάλαια. Ἔδειξε δηλ. μιὰ τέτια νευρικὴ βιασίλα γιὰ νὰ γίνει Ὑπουργός, ποὖ μὲ ὅση καλὴ διάθεση κι ἂν ἔχει κανείς, ἀδύνατο νὰ παραδεχτεῖ πὼς τὴ βιασίλα αὐτὴ τὴν ἔδειξε μόνο καὶ μόνο ἀπὸ τὴ λαχτάρα ποὖχε νὰ γίνει γλήγορα Ὑπουργὸς γιὰ νὰ διορθώσει τὰ οἰκονομικὰ χάλια μας.

Νὰ δῆτε πὼς ἕνα πούφ ! θὰ βγεῖ κι ἀπ' αὐτόνε, ὅπως βγῆκε κι ἀπὸ ὅλους, ποὖ κάτι δείξανε μὲ τὰ λόγια καὶ μὲ τοὺς λόγους τους, μὰ ὅτα γινήκανε Ὑπουργοὶ τὰ λασπώσανε.

*

ΝΕΟ Ὑπουργεῖο μόνο ἀπὸ *νέα* Βουλὴ θὰ βγεῖ. Καὶ νέα Βουλὴ θἄρθεῖ, μόνο ὅταν ἀλλάξει συθέμελα ἡ πολιτικὴ καὶ ἡ κοινωνική μας ἀναθροφή, μόνον ὅταν ἀποχτήσουμε *νέα* πολιτικὰ καὶ κοινωνικὰ συνήθια.

Ὅπως εἴμαστε τώρα, μπορεῖ κάθε μέρα νὄρχουνται *νέο* στὰ χρόνια Ὑπουργοί, μπορεῖ καὶ σὲ μωρουδέλια ἀκόμα νὰ δίνουνται τὰ Ὑπουργικὰ Χαρτοφυλάκια, μὰ στὴν οὐσία οἱ Ὑπουργοὶ θἄναι πάντα παλιοὶ καὶ γέροι, ὅπως γέρικη κ' ἐλεεινὴ καὶ γιὰ τὸ κάρρο τῶ σκουπιδῶνε εἶναι καὶ ἡ πολιτική μας περικυκλωσιά.

Κάτι ἀληθινὰ νέο καὶ ζωντανὸ ἔδειξε τὸ κόμμα τοῦ κ. Δραγούμη μέσα στὴ Βουλή, αὐτὸ ὅηλ. ποὖ ὀνομάστηκε ἀνότητα ἀπὸ τὶς φημερίδες «Ἰαπωνικὸν κόμμα», μὰ νά, ποὖ κι αὐτὸ χτυπήθηκε νωρὶς νωρὶς ἀπὸ τὴ φοβερὴ πολιτικὴ ἀρρώστεια, τὴν Ὑπουργομανία, κι ἀρχίνησε νὰ σκορπάει σὰν τὸ ρῶδι ποὖ τὸ χτυπᾶνε στὸν τοῖχο.

*

ΜΑΣ σταλθήκαν ἀπὸ τὸ Παρίσι, χωριστὰ τραβημένες ἀπὸ διάφορα ἐπιστημονικὰ περιοδικά, ὅπου πρωτοφανήκανε, τέσσερες ἐπιστημονικὲς μονογραφίες τοῦ Ψυχάρη, μὲ λιγοστὰ λόγια, μὲ περισσὰ πράματα, πυκνὲς καὶ μεστὲς ἀπὸ γνώση κι ἀπὸ σοφία, κι ἀπὸ νοῦ κριτικὸ καὶ ἐρευνητικό. Ἡ πρώτη ἀναφέρεται σὲ κάποια χερόγραφα τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Παρισιοῦ καί, χωριστά, σ' ἕνα κομμάτι «Fragment sur l' Acropole», καθὼς τὸνομάζει, καὶ φάνηκε στὴ «Revue Archeologique». Ἡ δεύτερη μελέτη γίνηκε ἀπάνου στὴ γλώσσα τῆς Παλαιᾶς Γραφῆς, ἡ πιὸ πολυσέλιδη, καὶ δημοσιεύτηκε στὴ «Revue des études juives». Τῆς τρίτης μελέτης ὁ τίτλος εἶναι «Σοφοκλῆς καὶ Ἱπποκράτης ἀπὸ τὴν ἀφορμὴ τοῦ *Φιλοχτήτη*» καὶ εἶναι βγαλμένη ἀπὸ τὴ «Revue de philologie». Καὶ ἡ τέταρτη ἐργασία, εἶναι μιὰ κριτικὴ ἀνάλυση τῆς περίφημης μονογραφίας τοῦ μεγάλου γλωσσολόγου Brugmann γιὰ τὸ γλωσσικό μας ζήτημα, ποὖ πρωτοφάνηκε μεταφρασμένη στὶς στῆλες τοῦ «*Νουμᾶ*». Συνοδεύεται κι ἀπὸ δυὸ ἄλλα σημειώματα τοῦ Ψυχάρη ἀπάνου στὸ ἔργο τοῦ ἴδιου τοῦ Brugmann. Τώρα τί κλειοῦνε μέσα τους καὶ τί σωστὰ λένε οἱ καινούργιες αὐτὲς ἐργασίες τοῦ μεγάλου μας Ψυχάρη θὰ μᾶς τὸ πεῖ στὸ ἐρχόμενο φύλλο τοῦ «Νουμᾶ» ὁ κ. Παλαμᾶς.

*

ΟΣΕΣ ἀνοησίες γράψανε οἱ «Ἀθῆναι» γιὰ τὸν Καλομοίρη, τὶς *μελοποίησε* σὲ νερουλιασμένους στίχους ὁ ἄμοιρος ὁ Σουρῆς, ὅπως τὸ συνηθίζει δὰ νὰν τὸ κάνει ταχτικὰ γιὰ νὰ κολακεύει τοὺς φίλους του φημεριδογράφους.

Τώρα μὲ τὴ ζέστη μπορεῖ ὁ καθένας νὰν τοὺς διαβάσει τοὺς στίχους αὐτούς, χωρὶς νὰ φοβηθεῖ μήπως πουντιάσει, κι ὁρίστε τους ἀπὸ τὸ «Ρωμιό» τοῦ περασμένου Σαββάτου:

«Ἴσως ἐκεῖ νὰ συζητοῦν καὶ γιὰ τὸν Καλομοίρη
ποὖναι *συθέτης* ἴλαρὸς
καὶ γλωσσολόγος μαλλιαρός,
κι' ἦλθε μαλάκας μαλλιαρῆς σπόρον ἀδρὸν νὰ σπείρῃ.

Ἄλλοι σ' ἐκείνους ποὔμαθαν τὴν Ἄλφα καὶ τὴν Βῆτα,
ὠχοῦ! πρωτοβαρέματα, διπλόφουγγα, σουΐτα.
Κι' αὐτὸ τὸ πρωτοβάρεμα δὲν ξέρετε πῶς μ' ἄρεσε,
κι' αὐτὸ μελῳδικώτατα στ' αὐτιὰ τοῦ κόσμου 'βάρεσε,
κι' ἐκεῖνα τὰ διπλόφουγγα 'ξετρέλλαναν κι' ἐμένα. .
ὠχοῦ ! μαλά, ποὖ φαίνονται πῶς εἶναι βαρεμένα.

Πῶς ἐφωτίσθη γλωσσικῶς τῶν Ἀθηνῶν ἡ πόλις
σὰν ἔβγαλε προγράμματα κι' ὁ μαλλιαρὸς Μανώλης,
κι' ἐγὼ φωνάζω πῶς καλὰ δὲν εἶναι 'στὴν ὑγεία του
καὶ θέλει βάρεμα κι' αὐτὸς γιὰ τὴν γλωσσολογία του.

Κι' ἐξυμνεῖ μὲ κλαπαδόρα
κάθε μαλλιαρὴ Καμάρα
τοῦτον, ποὖ μᾶς ἦλθε τώρα,
τὸν ἀπόστολον τὸν νέον
τοῦ μπαμπακοσπόρου Πάλλη,
ποὖ τὸν 'βάρεσε καὶ πάλι
φρενιασμὸς καὶ τῶν γονέων».

Ὁ καημένος ὁ Σουρῆς ! Πολὺ γλήγορα γέρασε !

ΙΑΤΡΙΚΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ

ΔΙΗΓΗΜΕΝΕΣ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΑΡΡΩΣΤΟΥΣ

Δημοτικὸ Νοσοκομεῖο «Ἡ Ἐλπίς». «Αἴθουσα Σωρανός». Κλινικὴ τοῦ καθηγητῆ κ. Γεράσιμου Φωκᾶ.

Ἑλένη Β..... ἀπὸ τὴν Ἀθήνα, 39 χρονῶν, παντρεμένη, μοδίστρα· ἔπαθε ξέσκισμα τῆς σέλλας.

«Εἶχα πάει στὸ Βῶλο στὴν ἀδερφή μου καὶ γυρνοῦσα ἀπὸ τὸ ταξείδι· σὰ γύρισα, τὸ βράδυ, μόλις ξεμπάρκαρα, πῆγα κ' ἔμεινα σὲ μιανῆς γνωστῆς μου τὸ σπίτι· τὴν Τετάρτη τὸ βράδυ ξεμπάρκαρα· τὴ νύχτα, σ' αὐτὸ τὸ σπίτι ποὖ ἔμεινα, εἶδα ὄνειρο· εἶδα ὄνειρο καὶ τί ὄνειρο ! ὀνειρεύτηκα τάχα, πὼς ἤμουν στ' ἀτμόπλοιο· λοιπόν, ἐστάθη, λέει, τὸ ἀτμόπλοιο νὰ κατέβουμε στὴ βάρκα· ἐκεῖ μὲ γέλασε τὄνειρο· ἐκεῖ, ἀπ' τὸ πήδημα πὼς ἤθελα πηδήσω, νὰ κατέβω ἀπ' τὸ ἀτμόπλοιο, ἔπεσα ἀπ' τὸ κρεββάτι μου· ἔπεσα δίχως νὰ αἰστανθῶ κ' ἐμπλέχτη τὸ κορμί μου στὸ πόμολο· ἔπεσε τὸ κορμί μου στὸ πόμολο κ' ἐσχίστη ἄσκημα ἐδῶ στὸν καβάλλο· ἐγὼ δὲν κατάλαβα· πῶς ἦρθε τὸ πρᾶγμα ἔτσι ! ἀνέλπιστα πράγματα· ἔπεσα κάτω ἀναίστητη ἀκόμα· ἐβρόντησα κάτω καὶ μὲ τὸ βρόντο συνῆλθα· τὴν ὥρα ποὖ ἔπεσα καὶ συνῆλθα αἰστάνθηκα τὸ αἷμα καὶ κατάλαβα ὅτ' ἐσχίστηκα· εἶδα κατόπι τὸ πόμολο ποὖ εἶχε στραβώσει κ' εἶχε αἷμα καὶ κατάλαβα πὼς γίνηκε· γληγορώτερα δὲν κατάλαβα γιατ' εἶμαι ὑπνοβάτισσα· πρῶτα σηκωνόμουνα συχνά· τόρα, εἶναι ὀχτὼ ἔτη, σηκώθηκα μόνο δυὸ φορές. Τόρα, ἀφοῦ μὲ ράψανε κ' ἐδῶ, αἰστάνουμαι καλλίτερα· δὲν τὸ ἤλπιζα ποτὲ νὰ σωθῶ· τόσο αἷμα μοῦ χύθηκε· σήμερα μάλιστα εἶμαι καλά».

Ἦρθε στὴν κλινική μας στὶς 13 Μαρτιοῦ μὲ ξεσκισμένο τὸν καβάλλο σ' ἄρκετὸ βάθο, ἕως τὴ δαχτυλιδότρυπα ἀπὸ τὴ μιὰ κ' ἕως τὸ μεγάλο χεῖλι ἀπὸ τὴν ἄλλη καὶ λίγο κι' ἀπὸ τὸ δεξὶ μεγάλο χεῖλι Στὶς 15 Μαρτιοῦ κόπηκαν οἱ λεροὶ γκρημνοὶ ἔγιναν ἴσια τὰ τραυματικὰ χείλια κ' ἔγιναν ραφὲς τοῦ βάθου καὶ τῆς ἐπιφάνειας· τὸ κλείσιμο ἐκράτησε 13 μέρες κ' ἡ ἄρρωστη ἔφυγε γιατρεμένη.

Ἐργίνα Σταυρ..... ἀπὸ τὴ Μῆλο, 40 χρονῶν, δουλέφτρα· ἔχει δεξὶ κινητὸ νεφρό.

ναυλία ἀπὸ ἕνα ὄργανο, ὅσο κι ἂν εἶναι μελῳδικό ; Αὐτὰ σὰ νὰ τὰ παράβλεψε. Ἕνα πρᾶμα πκρατήρησε, πῶς σ' ἄλλα ἔθνη, ἄφησε ποὖ ἔχουνε πολυόργανες ὀρχήστρες, ἡ λύρα τους παίζει μὲ τέσσερεις ἢ καὶ μὲ περσότερες κόρδες, κ' ἡ δική μας εἶναι, καθὼς λέει τουλάχιστο, καὶ μονόχορδη. Δὲν τὸ συλλογίστηκε ὅμως πῶς γιὰ νὰ γίνῃ πολύχορδη ἡ ἐθνικὴ ἡ λύρα, καὶ γιὰ νἄρθουνε κατόπι κι ἄλλες πολύχορδες λύρες, ἄλλον τρόπο δὲν ἔχει παρὰ νὰ παίζῃ, νὰ παίζῃ ὁ ποιητὴς τὴ μιὰ καὶ μονάχη του κόρδα ἴσα μὲ νὰ ξυπνήσῃ τὸ Ἔθνος καὶ νὰ τοιμάσῃ *μὲ τὸ σπαθί του* τὸν τόπο ποὖ θὰ βγοῦνε ποικιλώτερες μουσικές. Ὅταν ξαναγίνῃ *ἀκέριο* τὸ Ἔθνος, τότες θὰ ξαναγίνῃ ἀκέρια κ' ἡ τέχνη του. Αὐτὸ ὅμως ἀπὸ τοὺς Λόγιους ἂς μὴν τὸ προσμένῃ. Ἀπὸ τὸ ἴδιο τὸ Ἔθνος νὰ τὸ προσμένῃ.

Ἂς ἔρθουμε τώρα στὴν κάπως ἐθνολογικὴ ἐξήγηση ποὖ μᾶς δίνει τῆς φιλολογικῆς αὐτῆς στειρωσύνης. Παραδέχεται πρῶτα πῶς καλὰ καλὰ ποὖ καὶ πότε βγαίνει ἡ μεγαλοφυΐα καὶ ποὖ ὄχι, ἡ ἐπιστήμη δὲ μᾶς τὸ ξεδιάλυνε. Ἔπειτα μᾶς θυμίζει πῶς τὸ ἔθνος μας ἔπαθε μεγάλους κλονισμοὺς κι ἀνακατεμούς, ἄλλοτε μὲ λαοὺς συγγενικούς, καθὼς στοὺς πρώτους αἰῶνες,—καὶ τότες ἡ δημιουργικὴ ἡ δύναμη δὲν ἔσβυσε, παρὰ μόνο τροπολογήθηκε (Βασίλειοι, Χρυσόστομοι κτλ.), κατόπι πάλε μὲ στοιχεῖα ξενικὰ καὶ πιὸ βάρβαρα, ποὖ τ' ἀδυνάτησαν καὶ τάρρώστησαν τὸ Ἔθνος (ἐμεῖς πιστεύουμε πῶς ὅλο τὸ ἐνάντιο, μὰ ἂς εἶναι)· καὶ μόλις τὸ δωδέκατο τὸν αἰῶνα τὸ βλέπουμε καὶ ξαναπαίρνει ἀπάνω του. Ἀναγκάστηκε τότες νὰ ζητήσῃ δυναμωτικὰ ἀπέξω. Αὐτό, λέει, ἔγινε κι ἀλλοῦ καὶ γίνεται πάντα. Πολὺ συχνὰ μάλιστα οἱ καλλίτερες οἱ φιλολογίες κ' οἱ τέχνες παράγουνται ἀπὸ τέτοιους ἀνακατεμούς, καθὼς πάλε ἔτσι βγαίνουνε κ' οἱ δυνατώτερες οἱ φυλές. (Ἐδῶ γίνεται ἀμέσως θάλασσα ἡ θεωρία τῆς ἀρρώστιας τοῦ ἔθνους ἐξαιτίας τὰ ξένα στοιχεῖα, μὰ ἂς εἶναι κι αὐτό). Στὴ δική μας λοιπὸν περίσταση τὸ Ἔθνος πῆρε τὸ ὑλικό του ἀπὸ τὸν ἀρχαῖο τὸν Ἑλληνισμό. Τὸ ὑλικὸ ὅμως αὐτὸ εἴτανε μόνο γιὰ τοὺς λίγους, καὶ γιὰ νὰ περάσῃ στὶς ἐθνικὲς φλέβες μέσα χρειάζεται καιρὸς καὶ καιρός. (Καλὰ τὸ εἶπε αὐτό, ἐπειδὴ ἡ αἰωνιότη δὲ θἄσωνε νὰ μεταφέρῃ τῆς μούμιας τὸ αἷμα μέσα σὲ κορμὶ ζωντανό). Ὥστε ἡ Ἑλληνικὴ ἡ ἐπιρροὴ τοῦ δέκατου δεύτερου αἰώνα μόλις ἄγγιξε μερικοὺς (δηλαδὴ τοὺς δασκάλους πάλε). Ἔγινε λοιπὸν ἡ γλώσσα ζωηρότερη καὶ καλλιτεχνικὴ (ἂς ποῦμε πῶς ἔγινε γιὰ νὰ πᾶμε ὁμπρός), δὲν ἔβγαλε ὅμως μήτε ποίηση, μήτ' ἐπιστήμη μήτε τέχνη. Ἐπειδὴ τὰ καλὰ αὐτά, λέει, δὲ βγαίνουνε ἀπὸ τοὺς λίγους, παρ' ἀπὸ τὰ σπλάχνα τοῦ λαοῦ. Χρειάζεται *ντόπια* κοινωνικὴ καὶ πολιτικὴ θροφὴ νὰ τὰ θρέψῃ καὶ νὰ τὰ μεγαλώσῃ.

Κ' ἔτσι, θέλοντας καὶ μὴ καταντάει στὴν ἀλήθεια ποὖ ἀναγκαστήκαμε νὰ τοῦ τὴ φωναξουμε παραπάνω· πῶς τὸ ἔθνος, καὶ μόνο τὸ ἔθνος θὰ μᾶς τὰ βγάλῃ αὐτὰ τὰ καλά.

Καλὰ τὶς ἔννοιωθε μερικὲς ἀλήθειες. Ἴσως τὶς εἶχε καὶ μαζεμένες ἀπὸ βιβλία ποὖ τὰ ξεδιαλύνουν αὐτὰ τὰ ζητήματα. Ὁ νοῦς του ὅμως δεμένος πάντα μὲ τὰ σκοινιὰ τοῦ δασκαλισμοῦ, εἰδεμὴ πῶς μποροῦσε νὰ προσμένῃ τὸν ἄψυχο κι ἄκαρπο κύκλο τοῦ λογιωτατισμοῦ νἀνοίξῃ, νἀνοίξῃ, ἴσα μὲ νὰ πάρῃ ὅλο τὸ ἔθνος μέσα του καὶ νὰ δημιουργήσῃ ;

Ἔρχεται τέλος καὶ στοὺς στερνοὺς μας μερικοὺς αἰώνες. Δηλαδὴ στοὺς δυὸ πρώτους αἰώνες τῆς Τουρκοκρατίας, τοὺς θεοσκότεινους, καὶ στοὺς ἄλλους δυό, τοὺς δασκαλοφώτιστους. Μὲ τὸν ἴδιο τρόπο, λέει, καταπιαστήκαμε τὴ δουλειά, πασκίζοντας δηλαδὴ πρῶτα πρῶτα νὰ συνηθίσουμε μὲ τοὺς κανόνες τοῦ κλασσικοῦ τοῦ Ἑλληνισμοῦ. (Ἀπὸ τὴν ἀνάποδη λοιπὸν πάλε, καὶ χωρὶς νὰ μᾶς γίνῃ μάθη

«Ἀπὸ δῶ καὶ τέσσερα χρόνια εἶχα ὀλίγη ἀνησυχία στὴν κοιλιά· ὕστερα, σιγὰ-σιγὰ μεγάλωνε τὸ κακό· στὴν ἀρχή, ὅταν ἔκανα κόπο, αἰστανόμουνα, ἐδῶ δεξιὰ πόνο· καὶ μ' ἔπιανε τρεμούλα κι' ἀδυναμία· ὕστερα ἀπόχτησα τὸν ἕνα χρόνο καὶ τὸν ἄλλο, ἀπόχτησα δυὸ παιδιὰ καὶ χειροτέρεψα· ἀδυνάτησα, πάντα τὸ καλοκαίρι ἀδυνατοῦσα περισσότερο· μεγάλωσε ἡ καῖλα μέσα ἐκεῖ καὶ τὸ νερό μου ἔβγαινε κόκκινο, κάποτε ἄσπρο καὶ θελό· ἔστριβε ἡ κοιλιά μου, ἔδειχνε, ὑπόφερνα πολύ· τὴ μεγάλη βδομάδα· ὥς τὴ νύχτα π' ἀνκαστήσανε βκτανίστηκα πολύ ἐφώναζα, ἐμούγκριζα, δερνόμουνα σὰν τὸ ψάρι· τέσσερες φορὲς τώρα μοῦ εἶχε συχνιάσῃ αὐτὴ ἡ κατάσταση, τέσσερες φορὲς κοντὰ κοντά Ἄλλο δὲν ἔχω πλέο μόνο πού τώρα εἶμαι στὰ ροῦχα μου καὶ τότες ὑποφέρνω περισσότερο· αὔριο, μὲ δυὸ μέρες πλέο θὰ εἶμαι καθαρὴ γιὰ τὴν ἐγχείριση, νὰ μὲ πάρετε· ἄχ! ἄχ! ἔχω κκὶ παιδάκια· δυὸ παιδάκια ἔχω ἡ κακομοίρα· τρέμει τὸ κορμί μου μὴν πεθάνω· καὶ ποιὸς θὰ τ' ἀνκαστήσῃ σὰ μείνουν στὸ δρόμο· ἄχ! ἄχ!».

Στὶς 25 Ἀπριλιοῦ ἔγινε στὴ μέση της ἡ συνειθισμένη τομή· τὸ νεφρό της βρέθηκε πολὺ πεσμένο καὶ καρφώθηκε στὸ τελευταῖο πλεβρό· ἡ ἕνωση ἔγινε μὲ πρώτη πετυχιὰ κ' ἡ ἄρρωστη ἔφυγε ὕστερα ἀπὸ 12 μέρες γιατρεμένη.

Ἡ θεραπεία αὐτὴ λέγεται «νεφρόπηξη»· σκοπός της εἶναι νὰ καρφωθῇ τὸ νεφρὸ ὅσο τὸ δυνατὸ σιμώτερα στὴν πρώτη φυσικὴ θέση του· κ' ἐκεῖνο πού ἐνδιαφέρει πιὸ πολὺ σ' αὐτὴ τὴ θεραπεία εἶναι ὄχι καὶ τόσο τὸ νὰ ξαναφερθῇ τὸ νεφρὸ στὴν ἀνατομικὴ θέση του ὅσο τὸ νὰ καρφωθῇ στερεὰ σ' ὅλη τὴν ἔχτασή του. Μὲ πολλοὺς τρόπους τὸ κατορθώνουν αὐτό. Στὴ Γαλλία τὸ περισσότερο ἐφαρμόζουν τὸν τρόπο τοῦ Guyon πού διαπερνάει ἀπὸ τὸ σῶμα τοῦ νεφροῦ τρία διπλὰ ῥάμματα, τὸ ἕνα κατὰ τὴ μέση τῆς γραμμῆς τοῦ ἔξω χείλου τοῦ νεφροῦ, τὸ ἄλλο κατὰ τὸ κατώτερο τετάρτι τῆς γραμμῆς αὐτηνῆς, καὶ τὸ τρίτο κατὰ τὸ ψηλότερο· ἡ βελόνα χώνεται 1 ½ ὑποεκατ. περίπου μακρύτερα ἀπὸ τὸ ἔξω χεῖλος μέσα στὴν οὐσία τοῦ νεφροῦ· καὶ μὲ μιὰ τσιμπίδα σρίγγουμε τὰ ῥάμματα στὸ μέρος πού ξεβγαίνουν ἀπὸ τὸ νεφρὸ καὶ ἀπάνω ἀπ' αὐτὴν τὴν τσιμπίδα τὰ κομποδένουμε ἀναμεταξύ τους. Ἔτσι ὁ νεφρὸς κρατιέται σὰ σὲ κούνια κανωμένη ἀπὸ τὰ τρία αὐτὰ διπλὰ ῥάμματα. Ἕνα καθένα ῥάμμα τότες ἀπὸ καθεμιὰ ἀπὸ τὶς ἀνώτερες ἄκρες πιάνεται καὶ φέρνεται γύρω ἀπὸ τὸ δωδέκατο παγίδι, πού ἔχει ξεγυμνωθῇ γληγορώτερα σ' ἕνα μικρὸ διάστημα ἀπὸ δυὸ ὑποεκατ. Ἔπειτα οἱ ἄκρες ἀπ' αὐτὰ τὰ ῥάμματα δένονται ἀναμεταξύ τους καθεμιὰ μὲ τὸ ταῖρι της, ἀφοῦ στὸ μεταξὺ τὸ νεφρὸ ἀνεβάστηκε κάτω ἀπὸ τὸ παγίδι. Τὰ δυὸ χαμηλότερα διπλὰ ῥάμματα καρφώνουνται στὸ βάθος· οἱ μπροστινὲς ἄκρες στὴν ἀπονέβρωση τοῦ ἐγκάρσιου κοιλιακοῦ μυὸς κ' οἱ πισινὲς στὸ χεῖλος τοῦ τετράγωνου ὀσφυακοῦ. Γιὰ νὰ ἐπιτύχουν σταθερώτερο κόλλημα οἱ Lloyd, Tuffier καὶ Edebohls ξεφλουδίζουν μέρος ἀπο τὸ νεφρό. Μερικοὶ χειροῦργοι ζήτησαν ν' ἀποφύγουν τὰ στεκούμενα ῥάμματα μὲ ἄλλα ῥάμματα πού νὰ μποροῦν νὰ βγάζουν ὕστερα (Jonnesco), ἢ μὲ μυϊκὲς ταινίες (Vuillet), ἢ μὲ ἁπλὸ πωμάτισμα (Senn). Καλὸ εἶναι ν' ἀνεβάζεται ὅσο τὸ δυνατὸ ψηλότερα τὸ νεφρό. Ὁ Schede, ἀκολουθῶντας τὸ Botter περνάει καὶ βγάζει τὰ ῥάματα ἔτσι ὥστε νὰ μὴν εἶναι ἴσια, ἀλλὰ νὰ κάνουν τόξο γυριστὸ τόσο περισσότερο, ὅσο χαμηλότερα εἶναι περασμένα. Ἔτσι τὰ ῥάματα αὐτὰ ἀνεβάζουν τὸ νεφρὸ, εὐτὺς ἅμα κομποδεθοῦν, κατὰ τὰ τοιχώματα καὶ τὸ 12ο πλεβρό. Ὁ Schede πωματίζει καὶ τὸν παλιὸ νεφρικὸ χῶρο γιὰ νὰ ὑποστηριχτῇ ἔτσι ὁ κατώτερος πόλος τοῦ νεφροῦ. Τὰ ἐγχειριστικὰ ἀποτελέσματα τῆς νεφρόπηξης εἶναι ἐξαίρετα γιατὶ τὰ θανατικὰ εἶναι ἐλάχιστα. Στὶς ἀποτυχίες τῆς ἐγχείρισης πρέπει νὰ κατατάξῃ κανένας τὸ ὑστερογίνωτο πέσιμο τῶν ραμάτων, πού μπορεῖ νὰ τ' ἀποφύγῃ ἂν μεταχειριστῇ ἀντεροχορδὲς καὶ αὐστηρὴ ἀσηψία στὸ ἐγχειριστικὸ τραῦμα. Ὅσο γιὰ τὰ θεραπευτικὰ ἀποτελέσματα ὁ Albarran βρίσκει 78 %, ὁ δὲ Nagnar 64 % γιατρεμούς, 15 % καλλιτερέματα καὶ 20 % ἀποτυχίες ἢ πισωγυρίσματα. Εἶναι βέβαιο ὡστόσο ὅτι σὲ πολλοὺς ἀρρώστους κατορθώνεται νὰ λείψουν οἱ ἀνακατωσοῦρες τοῦ κινητοῦ νεφροῦ καὶ μὲ ἄλλη θεραπεία, χωρὶς ἐγχείριση (ἐπίδεσμος, μάλαξη, κτλ.) καὶ πρέπει οἱ ἐγχειριστικὲς παρακινήσεις νὰ εἶναι πολὺ φανερὲς γιὰ νὰ ὁρμηνέψῃ κανένας τὴν ἐγχείριση.

«Αἴθουσα Παῦλος Αἰγινήτης»

Γεώργιος Μαρουσᾶκος ἀπὸ τὸ Γύθειο, 14 χρονῶ, τσοπάνης· ἔχει ἁπλὰ ἰδιόπαθα ἕτοια ἕλκη τοῦ ἀριστεροῦ καλαμιοῦ.

«Ἔτσι ἀπὸ μικρὸς πού ἤμουνα, πού ἔζη ἡ μάννα μου, ἤτανε σπιράκια· φόρουνα ὅ,τι φόρουνα καὶ ξεφλυδίζονταν· ὕστερα πέθανε ἡ μητέρα μου — τὸν πατέρα μου δὲν τὸν ἔφτασα — πέθανε ἡ μητέρα μου καὶ πῆγα τσοπάνης· τὰ σπιράκια τὰ εἶχα ἔτσι κάμποσον καιρό, ὕστερα περάσανε· ἔπειτα σὲ κάμποσον καιρὸ πρήστηκε ἡ κοιλιά μου· εἶχανα σπλήνα· μοῦ κάμανε τότες ἕνα μπάνιο στὸ γιαλό, μοῦ δέσανε τὴν κοιλιὰ κ' ἔχασα αὐτὴν τὴ σπλήνα· ἅμα ἔχασα τὴ σπλήνα ἄνοιξε πάλι αὐτὸ τὸ μεγάλο σπιρὶ πούχα στὸ πόδι μου· καὶ μοῦ λέγανε ἐκεῖ πέρα πὼς ἡ κοιλιὰ ξέσπασε ἐκεῖ. Πρῶτα σκουρμιάζανε αὐτὰ τὰ σπιριά, βγάζανε μιὰ σκούρμα μαύρη· καὶ μοῦ λέγανε πὼς εἶναι μοῦρο, ἄλλοι λέγανε πὼς εἶναι σκράκι ἐπειδὴς τὰ εἶχα πολὺν καιρὸ καὶ δὲν περνοῦσαν· ὕστερα ὅμως μὲ πήγανε σ' ἕνα γιατρὸ καὶ τὰ καυτηρίασε καὶ μόδωσε κ' ἕνα γιατρικὸ καὶ τἄπλυνα καὶ πέρασαν ἀπὸ τὸ ἕνα πόδι· ἀπὸ τὸ ἄλλο γίνηκε σὰν κουμπί· ὄντας γίνηκε σὰν κουμπί ἐγὼ χαρεθηκα, γιατὶ θάρρεψα πὼς θὰ περάσῃ καὶ περάσαν καμμιὰ δεκαριὰ μέρες καὶ μέτρωγε τὸ ποδάρι μου· ἔπειτα τὸ λύνω καμμιὰ βολὰ ἐκεῖ καὶ βλέπω εἶχενε σαπίσῃ· πήγαινε λωβά, μύριζε, ἄνθρωπος δὲν ἠμποροῦσε νὰ μὲ κουστάρῃ καὶ δυὸ τρεῖς βολὲς εἶχενε πιάσῃ σκουλίκια· τότες μοῦ εἶπαν οἱ πατριῶτες μου νἄρθω ἐδῶ, γιατὶ θὰ πεθάνω· ναὶ θὰ πεθάνω μοῦ εἶπανε, θὰ σαπίσω· μοῦ βγάλανε λοιπὸν δίσκο στὴν ἐκκλησιὰ καὶ μὲ στείλανε· μιλήσανε ἐκεῖ οἱ πατριῶτες μου, εἶπανε συναμεταξύ τους πολλὰ καὶ μὲ στείλανε. Τράβηξα λοιπὸν κ' ἦρθα ἐδῶ· ὅταν ἦρθα δῶ ἀπαντέθηκα μ' ἕνάν ἄλλον πατριώτη μου κ' εἶπα σ' αὐτὸν τί καὶ ποιό· αὐτὸς μὲ πῆρε καὶ μὲ πῆγε σ' ἕναν ἀντυπασπιστὴ πού τὸν γνώριζε καὶ μ' ἔβαλαν ἐδῶ μέσα. Κι' ἀπ' αὐτὴ τὴ σπλήνα πού σοῦ εἶπα ἔχω ἀκόμα 'δῶ· ἐδῶ ἀριστερὰ δὲ βουλιέται ὅταν ζουλῶ, εἶναι σὰν κοτρῶνι».

Τοῦ ἔγινε ἀπὸ τὸ βοηθὸ ἀπόξυση ἐδῶ καὶ εἴκοσι μέρες καὶ πάει λίγο λίγο νὰ κλείσῃ.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΣ *Σέλλα* καὶ *καθάλλος*=τὸ περίνεο.
Σκουρμιάζανε καὶ *σκούρμα*=κοριάζανε, κόρα, κακάδι.
Νὰ μὲ κουστάρῃ=νὰ μὲ ὑπομείνῃ.

(Ἀπὸ τὴν κλινικὴ Φωκᾶ)

Η ΛΑΪΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

εἶναι ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟ γιὰ τὸ λαὸ καὶ δέχεται καταθέσεις ἀπὸ **μιὰ δραχμὴ** *κι' ἀπάνω.*

Σοῦ πληρώνει τόκο 4 ½ % καὶ σοῦ δίνει πίσω τὰ χρήματά σου ὅποτε θελήσεις εἴτε ὅλα εἴτε μέρος ἀπ' αὐτά.

μα ἡ ἀποτυχία τοῦ δωδέκατου τοῦ αἰώνα). Ἔπειτα, ἦρθε, λέει, καὶ τοῦ νεώτερου πολιτισμοῦ ἡ βοήθεια. (Κάτι πιὸ πραχτικὸ-αὐτό, ἂν καὶ κάλλιο νὰ μᾶς ἔλειπε, ὕστερ' ἀπὸ τὸ δουλικὸ καὶ ξυλένιο τρόπο ποῦ μιμηθήκαμε τὶς ξένες φιλολογίες). Ἐπειδὴ ὅμως, λέει, δὲν ἔλαβε ἀκόμα καιρὸ νὰ τὰ συνεχωνέψῃ μαζί του τὸ Ἔθνος τὰ ἀπεξω αὐτὰ στοιχεῖα, ἔμεινε καὶ μνήσκει ἀκόμα ἡ σοφία περιορισμένη στὴν *δμάδα*, δηλαδὴ στὸ δασκαλικὸ κύκλο. Μήτε ἡ ἀστικὴ μήτε ἡ πολιτική μας ζωὴ δὲν εἶχε, λέει, ποτές της τίποτις συγγενικὸ μὲ τέτοια ξενικὰ συστατικά. Ὡς τόσο τὰ στερνὰ σαράντα ἢ πενῆντα χρόνια κάτι, λέει, μᾶς ἔρτιαξαν. Δὲ σώνουνε ὅμως μήτ' αὐτὰ γιὰ νὰ συζηρωθῇ ὁλότελα καὶ γιὰ νὰ ξαναπλαστῇ ὁ νεοελληνικός ὁ πολιτισμὸς ποῦ θὰ μᾶς παράξῃ τἀριστουργήματα!

Κ' ἔτσι, σιγὰ σιγὰ καὶ μὲ κάποια διπλωματικὴ καταντάει στὸ συμπερασμα πῶς ἡ *δμάδα* μονάχη της δὲ σώνει γιὰ νὰ μᾶς σκαρώσῃ φιλολογία. Ἢ δὲν μπόρεσε, ἢ δὲν τόλμησε νὰ προχωρήσῃ λίγο παρέκει καὶ νὰ μᾶς τὸ πῇ μεγαλόφωνα κι ἀδίσταχτα, πρῶτο, πῶς μ' ὅλα ἐκεῖνα τὰ καταραμένα μπόδια τοῦ δασκαλισμοῦ, καὶ μάλιστα ἐξαιτίας αὐτά, ἔβγαλε τὸ ἔθνος «ἀπὸ τὰ σπλάχνα του» φιλολογία ποῦ τοῦ τὴ ζουλεύουνε τὰ μεγαλήτερα ξένα ἔθνη. Καὶ δεύτερο, πῶς ὄχι πενῆντα, παρὰ πενῆντα χιλιάδες χρόνια νὰ δουλεύῃ ὁ Ἑλληνορωμιοφράγκικος ἀνακατεμὸς δὲ θὰ μᾶς γίνῃ ἐθνικός, λοιπὸ μήτε θὰ μᾶς βγάλῃ ἐθνικὰ ἔργα.

§ 14

Τὸ Γλωσσικὸ Ζήτημα.

Ἂν μὴν τρομάξῃ ὁ ἀναγνώστης, ἐπειδὴ δὲ θὰ γράψουμε ἐδῶ γιὰ τὸ Γλωσσικὸ ζήτημα. Θὰναφέρουμε μόνο τί περίπου ἔλεγε, πῶς δηλαδὴ τἄβλεπε ὁ ὁδηγός μας αὐτὸ τὸ ζήτημα καὶ τὴν ἱστορία του στὸν καιρό του. Τί λογῆς *ἔπρεπε* νὰ τὸ βλέπῃ, αὐτὸ τὸ εἶπαν καὶ τὸ ξανκεῖπαν οἱ εἰδικοὶ τὰ στερνὰ αὐτὰ χρόνια, τὰ χρόνια ποῦ πρωτοσπάρθηκε στὸν τόπο ὁ σπόρος τοῦ ἀληθινοῦ Ξαναγεννημοῦ.

Δὲν ἔδειξε λοιπὸν ὁ «νεώτερος Ἑλληνισμὸς» ἀριστουργήματα λόγου καὶ τέχνης. Καὶ καθὼς εἴδαμε, «νεώτερος Ἑλληνισμὸς» ἐδῶ πάει νὰ πῇ ὁ Ἑλληνισμὸς ποῦ κυνηγοῦμε μὲ τὰ Λεξικά, ὁ Δασκαλισμός. Ὁ καθαυτὸ ὁ νέος ὁ Ἑλληνισμὸς εἴτανε φταρμένος ἀπὸ καιρό, καὶ μᾶς ἔβγαλε ἔξοχα ἔργα καὶ ζωῆς καὶ τέχνης.

Μᾶς ἔφερε ὅμως ὁ δασκαλικὸς ἐκεῖνος Ἑλληνισμός, κατὰ τὸν ἱστορικό μας βέβαια, ἕνα μεγάλο καλό, μᾶς κανόνισε δηλαδὴ τὴ λαλούμενη καὶ τὴ γραφούμενη γλώσσα. Τὴ γραφούμενη πῶς τὴν ἄλλαξε, αὐτὸ τὸ γνωρίζουμε. Ἡ *λαλούμενη* ὅμως μὲ τί τρόπο κανονίστηκε ἀπὸ τοὺς δασκάλους δὲ μᾶς τὸ λέει. Ἡ γραμματική της, ἡ ἴδια καὶ σήμερα καθὼς εἴτανε στὸν καιρὸ τοῦ Κορνάρου. Ἔπρεπε ὅμως νὰ πῇ κάτι καὶ γιὰ τὴ λαλούμενη, ἐπειδὴ ἀνκγκάζεται νὰ μολογήσῃ παρακάτου πῶς γιὰ νὰ ζοῦνε τὰ λογοτεχνικὰ τὰ ἔργα εἶναι ἀνάγκη νὰ χύνουνται σὲ λαλούμενη γλώσσα, ὄχι σὲ νεκρή. Ζητάει μ' ἄλλους λόγους νὰ συβιβάσῃ τἀσυβίβαστα.

Ἀγωνίζεται κατόπι νὰ τὰ βολέψῃ, ξηγῶντας πῶς τοῦ λαοῦ ἡ γλώσσα εἶχε κατανταήσει ἀπὸ ἑκατὸ χρόνια καὶ δῶθε ἀνυπόφερτη, καὶ δὲν μποροῦσε πιὰ νὰ χρησιμέψῃ γιὰ τὴν ἀνώτερη σοφία τῆς «Ἱεραρχίας». Χαντακώνει δηλαδὴ τὴ γλώσσα ποῦ ἔπλασε τὰ καλλίτερά μας Τραγούδια, ποῦ ὁ ἴδιος του τὰ θαμάζει, γιὰ νὰ δικαιολογήσῃ τὸ εἰπωμά του, πῶς κανονίστηκε κ' ἡ λαλούμενη!

Μᾶς ξηγάει ἔπειτα τί λογῆς ξετυλίχτηκε τοὺς καιροὺς ἐκείνους τὸ ζήτημα, καὶ μὲ τί τρόπο ὁ Κο-

P. CHR. ASBJOERNSEN

Ο ΣΥΝΤΡΟΦΟΣ *)

(Λαϊκὸ Νορβεγικὸ παραμύθι)

Μιὰ φορὰ κ' ἕναν καιρὸ εἶταν' ἕνα χωριατόπουλο, ποὺ ὀνειρεύτηκε πὼς θὰ νυφευότανε μιὰ βασιλοπούλα ποὺ κατοικοῦσε πολὺ μακριὰ ἀπὸ τὸν τόπο του καὶ ποὺ εἴτανε κόκκινη κι ἄσπρη σὰν τὸ γάλα καὶ τὸ αἷμα, καὶ τόσο πλούσια κι ὄμορφη ποὺ δὲν εἶχε ταίρι στὰ πλούτη καὶ στὴν ὀμορφιά της. Σάνε ξύπνησε, τοῦ φάνηκε πὼς στεκότανε ἀκόμα ὁλόρτη μπροστά του μὲ «σάρκα καὶ ὀστᾶ», καὶ τόσο τὸν εἶχε μαγέψει μὲ τὴν ὀμορφιά της, ποὺ δίχως ἐκείνη νὰ ζήσῃ δὲν μποροῦσε. Ἀφοῦ λοιπὸν πούλησε τὰ ὅσα εἶχε, πῆρε τὰ μάτια του κ' ἔρυγε ἀπὸ τὸν τόπο του γυρίζοντας τὸν κόσμο γιὰ νὰ βρῇ τὴ ρηγοπούλα. Τράβηξε δρόμο μακρινό, πολὺ μακρινό, καὶ τὸ χειμώνα ἔφτασε σ' ἕνα μέρος ποὺ ὅλοι οἱ δρόμοι εἶταν ὁλόϊσοι, δίχως καμιὰ κώχη ἢ κλωθογύρισμα. Ἀφοῦ περπάτησε σ' εὐτεία γραμμὴ τρεῖς μῆνες, ἔφταξε σὲ μιὰ πολιτεία καὶ μπροστὰ στὴν πόρτα τῆς ἐκκλησιᾶς της εἶταν' ἕνα μεγάλο κρουσταλένιο βάζο σὰ νεκροκρέββατο, μ' ἕνα πτῶμα μέσα ἀθρωπινό, κι ὅλος ὁ κόσμος ποὺ ἔβγαινε ἀπὸ τὴν ἐκκλησιὰ ἔφτυνε ἀπὸ πάνω του περνώντας. Τὸ παληκάρι ἀπόρησε, καὶ σάνε βγῆκε κι ὁ παπᾶς ἀπὸ τὴν ἐκκλησιά, τονὲ ρώτησε τί πάει νὰ πῇ ὅλο αὐτό.

— Ἐδῶ εἶν' ἕνας μεγάλος κακοῦργος, εἶπε ὁ παπᾶς· τιμωρήθηκε γιὰ τὰ κακά του ἔργατα καὶ τὸν ἔβαλαν ἐδῶ γιὰ νὰ εἶναι τὸ περιγέλιο ὁλουνῶνε.

— Μὰ τί ἔκαμε λοιπόν ; ἀρώτησε ὁ νιός.

— Ζώντας αὐτὸς ὁ ἄθρωπος, εἴτανε κρασᾶς, εἶπε ὁ παπᾶς, κι ἀνακάτωνε τὸ κρασὶ μὲ νερὸ καὶ τὸ πουλοῦσε.

Ὁ νιὸς συλλογίστηκε πὼς τὸ κάμωμά του δὲν εἴτανε δὰ καὶ τόσο τρομερό, «κι ἀφοῦ τὸ πλέρωσε μὲ τὴ ζωή του, εἶπε, μποροῦσανε πολὺ καλὰ νὰ τονὲ θάψουνε πιὰ σὲ χριστιανικὸ χῶμα ἀφήνοντάς τον ἥσυχο μετὰ τὸ θάνατό του». Ἀλλ' ὁ παπᾶς εἶπε πὼς αὐτὸ μὲ κανένα τρόπο δὲν μποροῦσε νὰ γενῇ, γιατὶ χρειάζονταν ἀθρῶποι γιὰ νὰ σπάσουν τὸ κρουστάλι καὶ νὰ πάρουνε τὸ λείψανο ἀπὸ κεῖ, χρειαζόντανε χρήματα γιὰ νὰ πλερώσουνε τὸν τόπο τῆς ἐκκλησιᾶς, ὁ νεκροθάφτης ἤθελε πλερωμὴ γιὰ νὰ νοίξῃ τὸ μνημούρι κι ὁ πίτροπος τῆς ἐκκλησιᾶς γιὰ τὶς καμπάνες κι ὁ ψάλτης γιὰ τὸ ψάλσιμο κι ὁ παπᾶς γιὰ τὴ νεκρικὴ ἀκλουθιά.

— Πιστεύεις νὰ τὰ πλερώσῃ κανένας ὅλ' αὐτά, γιὰ ἕναν ἁμαρτωλὸ κολασμένο ; — ρώτησε.

— Μάλιστα, εἶπε ὁ νιός, γιὰ νὰ ταφιάσουνε τὸν ἄθρωπο, θὰ πλέρωνα καὶ τὸ κρασὶ ἀκόμα τῆς κηδείας μ' ὅλη τὴ φτώχια μου.

Ὁ παπᾶς δὲν ἤθελε πάλε, μὰ σὰν εἶδε πὼς τὸ παληκάρι ἔφερε ἐκεῖ δυὸ ἀθρώπους ἀκόμα καὶ νὰ τονὲ ρώτησε μπροστά τους ἂν μποροῦσε νἀρνηθῇ τὴν τελετή, ἀποκρίθηκε πὼς δὲν μποροῦσε νὰ μὴν παραδεχτῇ.

Σπάσανε λοιπὸν τὸ κρουστάλι, σηκώσαν' ἀπὸ κεῖ τὸν κρασᾶ καὶ τονὲ θάψανε σὲ χῶμα χριστιανικό· σήμαναν τὶς καμπάνες καὶ ψάλανε τὴ νεκρώσιμη ἀκλουθιά, κι ὁ παπᾶς ἔριξε τὶς πρεπούμενες φτυχριὲς χῶμα, κ' ἤπιανε τὸ κρασὶ τῆς κηδείας καὶ τὸν κλάψανε πίνοντας καὶ συχωρώντας τον οἱ δυό τους μαζί. Ἀλλ' ὅταν ὁ νιὸς πλέρωσε τὸ κρασὶ τῆς κηδείας στοχάστηκε πὼς δὲν τοῦ ἔμεινε πιὰ καθόλου χρῆμα στὴν τσέπη του.

Ξκνάρχισε τὸ δρόμο του· δὲν εἶχε προχωρήσει πολὺ καὶ κάπιος τονὲ βρῆκε καὶ τονὲ ρώτησε ἂ δὲ στενοχωριότανε ποὺ ταξίδευεν ἔτσι μονάχος.

Ὄχι, ὁ νιὸς δὲ στενοχωριότανε, γιατὶ κάτι εἶχε πάντα στὸ νοῦ του, ἀποκρίθηκε.

Ὁ ἄγνωστος τονὲ ρώτησε μήπως χρειάζονταν ὑπηρέτη.

Ὄχι, εἶπε ὁ νιός, εἶμαι συνηθισμένος νὰ συντηριέμαι ὁ ἴδιος· γι' αὐτὸ δὲν ἔχω καμιὰν ἀνάγκη ἀπὸ ὑπηρέτη· μὰ κι ἂν ἀκόμα πιθυμοῦσα νἄχω, δὲν μπορῶ νὰ τονὲ διατηρήσω, γιατὶ δὲν ἔχω παράδες.

— Σοῦ χρειάζεται ἕνας ὑπηρέτης, τὸ ξέρω ἐγὼ καλύτερα ἀπὸ σένα, εἶπε ὁ ἄθρωπος, κ' ὑπηρέτης μάλιστα ποὺ νὰ μπορῇς νὰ τονὲ μπιστεύεσαι καὶ στὴ ζωὴ καὶ στὸ θάνατο. Ὡς τόσο, σὰ δὲ μὲ θέλεις γιὰ ὑπηρέτη, μπορεῖς νὰ μὲ πάρῃς μαζί σου γιὰ σύντροφο. Σοῦ τάζω πὼς θὰ σοῦ φανῶ χρήσιμος, κι αὐτὸ οὔτε πεντάρα δὲ θὰ σοῦ κοστίσῃ· θὰ συντηριέμαι ἀπατός μου καὶ δὲ χρειάζομαι ἐγὼ μήτε φαί, μήτε φορέματα.

Καλά, μ' αὐτοὺς τοὺς ὅρους ἤθελε λοιπὸ νὰ τὸν ἔχῃ γιὰ σύντροφο· κι ἀπὸ τότε ταξιδεύανε μαζὶ καὶ τὶς πιότερες φορὲς ὁ ἄθρωπος περπατοῦσε μπροστὰ κ' ἔδειχνε τὸ δρόμο.

Ἀφοῦ περάσανε πολλοὺς τόπους διαβαίνοντας ἀπὸ βουνά, λαγκάδια, δάση, φτάσανε μπροστὰ σ' ἕνα μεγάλο βουνό. Ἐδῶ ὁ σύντροφος χτύπησε καὶ διάταξε νὰ τοῦ ἀνοίξουν. Τὸ βουνὸ ἀνοίχτηκε καὶ καθὼς μπήκανε μέσα, ἡ μάγισσα τοῦ βουνοῦ ἦρθε κοντά τους μ' ἕνα κάθισμα στὸ χέρι.

— Καθίστε λιγάκι, πρέπει νὰ εἶστε κουρασμένοι, εἶπε.

— Νὰ καθίσῃς ἐσύ, ἡ ἴδια ! τῆς πρόσταξε ὁ σύντροφος.

Ἀφοῦ τῆς τὸ εἶπε, ἔπρεπε νὰ καθίσῃ κείνη, κι ὅταν κάθισε, δὲ σάλεψε πιὰ ἀπὸ κεῖ, γιατὶ τὸ κάθισμα εἴτανε τέτοιο, ποὺ ἀδύνατο νὰ σηκωθῇ κανένας ἀπὸ δαῦτο, μιὰ καὶ κάθιζε. Τότε περπατήσανε μὲς στὸ βουνό, κι ὁ σύντροφος κοίταζε ὁλόγυρά του, ὥς ποὺ εἶδε ἕνα σπαθὶ κρεμασμένο πάνω ἀπὸ τὴν πόρτα.

Ζητοῦσε νὰ τὸ πάρῃ δίχως ἄλλο κ' ἔταξε τῆς μάγισσας πὼς ἂν τοῦ ἔδινε τὸ σπαθί, θὰ τηνὲ λευτέρωνε ἀπὸ τὸ κάθισμα.

— Ὄχι, φώναξε κείνη, ζήτησέ μου ἄλλο τίποτα, ὅ,τι κι ἂν εἶναι. Θὰ τὸ ἔχῃς ὅ,τι κι ἂ θελήσῃς, μὰ ὄχι αὐτό, γιατὶ εἶναι τὸ σπαθὶ τῶν τριῶν ἀδερφάδων ! (Εἴτανε τρεῖς ἀδερφάδες ποὺ εἴχανε μαζὶ τὸ σπαθί).

— Ἔ λοιπόν, μπορεῖς νὰ μείνῃς ἔτσι καθισμένη, ὡς τὴ συντέλεια τοῦ κόσμου, εἶπε ὁ σύντροφος.

Μὰ σὰν τὸ ἄκουσε αὐτὸ ἐκείνη, τοῦ εἶπε πὼς θὰ τοῦ ἔδινε τὸ σπαθὶ ἂν τὴν ξελευτέρωνε.

Ὁ σύντροφος πῆρε τὸ σπαθὶ κ' ἔφυγε, ἀφίνοντας ὡς τόσο τὴ μάγισσα πάνω στὴν καρέκλα.

Ἀφοῦ πήρανε δρόμο πολὺ μακρινὸ περνώντας ἀπὸ βουνὰ κατάζερα καὶ κάμπους ἔρημους, φτάσανε πάλε μπροστὰ σὲ ἀπότομη ράχη πανύψηλου βουνοῦ. Ἐδῶ ὁ σύντροφος χτύπησε καὶ ζήτησε νὰ τοῦ ἀνοίξουν. Γένηκε σὰν τὴν πρώτη φορά. Τὸ βουνὸ ἀνοίχτηκε μπροστά τους καὶ καθὼς μπήκανε μέσα, μιὰ μάγισσα τοὺς πλησίασε μ' ἕνα κάθισμα παρακαλώντας τους νὰ καθίσουνε, γιατὶ θὰ εἴτανε κουρασμένοι, εἶπε.

— Νὰ καθίσῃς ἐσὺ ἡ ἴδια ! εἶπε ὁ σύντροφος.

Σὰν τὴν ἀδερφή της δὲν τόλμησε νὰ κάμῃ κι ἀλλιῶς κι ἄμα κάθισε, ἔμεινε κεῖ κολλημένη. Ὁ

*) Ξεφυλλίζοντας τὶς προάλλες κάτι παλιὰ φυλλάδια τοῦ «Mercure de France», βρῆκα τὸ παραμύθι τοῦτο καὶ σκέφτηκα πὼς ἀξίζει τὸν κόπο νὰ τὸ μεταφράσῃ κανεὶς στὴ γλώσσα μας, ὀφοῦ μοιάζει τόσο μὲ τὰ δικά μας λαϊκὰ παραμύθια, σὰν αὐτὰ ποὺ στέλνανε πρὸ καιροῦ στὸ «Νουμᾶ» ὁ ἀγαπητός μας Ἐφταλιώτης καὶ ἡ κ. Εὐρυδ. Ἐμμανουήλ.

ραῆς καταπιάστηκε κ' ἔφερε σὲ τέλος τὴ γλωσσικὴ τὴ διόρθωση. Στὸ μεταξὺ ὅμως ξεγλιστράει ὁ λόγος ἀπὸ τὴ λαλούμενη τὴ γλώσσα μὲ μυστηριώδικο τρόπο, καὶ τώρα εἶναι γιὰ τὴ *γραφούμενη* μονάχα· πῶς αὐτὴ δηλαδὴ κανονίστηκε, κι ὄχι ἡ λαλούμενη. Ἐπειδὴ στὰ ξηγήματα ποῦ μᾶς κάμνει προχωρῶντας, καὶ ποῦ τἀφίνουμε ἀφοῦ γράφτηκαν καὶ ξαναγράφτηκαν ἀρίθμητες φορές, παρατηροῦμε πῶς ὁ Κοραῆς «πῆρε βάση του τὴ λαλούμενη, κανόνισε» ὅμως τὴ γραφούμενη.

Μᾶς δείχνει λοιπὸ θεοφάνερα, πρῶτο, πῶς ἡ λαλούμενη εἶναι ἀπαραίτητη γιὰ λογοτεχνία· καὶ δεύτερο, πῶς ἡ λαλούμενη δὲν ἄλλαξε, παρ' ἄλλαζε ἡ γραφούμενη κ' ἔγινε ἀπὸ δυὸ ἢ τριῶ λογιῶ ποῦ εἴτανε ἄλλοτες, δηλαδὴ ἢ κοινή, ἢ δασκαλίσια, ἢ μισὴ μισή, — μιᾶς λογῆς τώρα, δηλαδὴ δασκαλίσια. Ἄρα, ἄλλη φιλολογία ἀπ' ἐκείνη ποῦ ἱστορήθηκε παραπάνω, μήτε εἶχε μήτε μποροῦσε νἄχῃ τὸ Ἔθνος. Σωστὸ κι ἀληθινὸ συμπέρασμα, ἀπὸ τὰ λόγια του βγαλμένο.

Καὶ μήτε μποροῦμε νὰ ὑποθέσουμε ἀπὸ τὰ λόγια του πῶς ἐπειδὴ ἡ *καθαρεύουσα* (ἂς τὴν ποῦμε μὲ τὄνομά της) πῆρε βάση της τὴ λαλούμενη, εἶχε γιὰ τοῦτο καὶ τὰ λογοτεχνικά της προσόντα. Ὄχι ἐπειδὴ ἄλλαξαν οἱ τύποι της, ἡ γραμματική της. Τὸ λέει κι αὐτό· «νὰ καθυποβληθῇ εἰς κανόνας ὡρισμένους κατὰ γραμματικοὺς τύπους». «Γραμματικοὺς» τύπους τότες ἄλλους δὲν ἐννοοῦσανε ἀπὸ τοὺς τύπους τῆς *ἀρχαίας* Γραμματικῆς. Ξένους λοιπὸν τύπους, ξένη Γραμματική. Νεκρὰ πράματα, ἴσια ἴσια αὐτὰ ποῦ κατάκρινε ὁ ἴδιος ἀλλοῦ.

Ἀφίνουμε τὴν ἄλλη τὴ θεωρία, τῆς *φτώχειας* τάχα τῆς ἐθνικῆς γλώσσας, φτώχειας ἀπὸ ἐπιστημονικοὺς ἢ φιλοσοφικοὺς ὅρους λόγου χάρη, καὶ τῆς ἀνάγκης νὰ δανείζεται ἀπὸ τὰ παλιά. Αὐτὸ τὸ κάμνει περίφημα κ' ἡ *δημοτική*, (νὰ τὴν ποῦμε κι αὐτὴ μὲ τὸ σημερνό της τὄνομα), καὶ πιὸ τεχνικὰ μάλιστα, ἐπειδὴ ζωντανεύει τὴ νεκρὴ τὴ λέξη μὲ δικούς της τύπους.

Τέλος στέκεται μιὰ στιγμὴ νὰ παρατηρήσῃ τί ἀποτέλεσμα ἔφερε στὴ γλωσσικὴ μόρφωση ἡ Κοραήστικη ἡ μεταρρύθμιση Παρατηρεῖ λοιπὸν πῶς τὸ νέο τὸ γλωσσικὸ σύστημα *ἀνέβασε* τὴ λαλούμενη, τοὐλάχιστο τὴ λαλούμενη *ἀπὸ τοὺς Λόγιους*. Ὥστε τὸ κανόνισμα τῆς λαλούμενης ποῦ ἔλεγε στὴν ἀρχὴ καὶ ποῦ ἀργότερα τὸ παρασιώπησε, ἔγινε τώρα ἁπλὸ ἀνέβασμα, κι ὄχι ὅλης τῆς λαλούμενης, παρὰ μόνο τῆς λαλούμενης ἀπὸ τοὺς δασκάλους ! Ποῦ καὶ πῶς ὅμως ἔγινε αὐτὸ τἀνέβασμα δὲ μᾶς τὸ ξηγάει, μήτ' ἐγὼ δὲν μπορῶ νὰ τὸ ξηγήσω, ἐπειδὴ ἄκουσα στὸν καιρό μου πάμπολλους λόγιους νὰ μιλᾶνε, ἔξω ὅμως ἀπὸ κάτι ἐφημεριδογραφικὲς κοινοτοπίες ἡ γλώσσα τους εἴτανε λαϊκή, ἡ γραμματική τους λαϊκή. Ὡς τόσο ἂς ποῦμε πῶς ἀνέβηκε ἡ γλώσσα τοῦ λόγιου. Ἀμὲ τοῦ λαοῦ, ποῦ εἶναι κατὰ τὸν ἴδιο κριτὴ ἡ πιὸ χρειαζούμενη γιὰ καλλιτεχνικὰ ἔργα, αὐτὴ τί ἔγινε ; Ἡ τάχα πρέπει νὰ προσμένουνε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου ποῦ θὰ γίνουμε ὅλοι λόγιοι, καὶ θὰ μιλοῦμε σὰν «κύρια ἄρθρα ;» Ἂς ἔρθουμε ὅμως στὸ συλλογισμό του.

Μιὰ λοιπὸν κ' ἔβλεπε ἡ Καθαρεύουσα τὴ λόγια λαλούμενη νἀνεβαίνῃ, ἀνέβηκε αὐτὴ πιὸ παραπάνω Τὸ λέει ὁ ἴδιος κι αὐτό, ἀγκαλὰ δίνει ἄλλη μιὰ δικιολόγηση τῆς γλωσσικῆς ἐκείνης ἀνεβασιᾶς, τὶς ἀνάγκες δηλαδὴ ποῦ ξεφύτρωσαν ἐξαιτίας τοῦ νέου πολιτισμοῦ. Σάματις δὲν τὶς εἶχε αὐτὲς τὶς ἀνάγκες καὶ κάθε ἄλλο ἔθνος, καὶ δὲν τὶς βόλεψε δίχως νὰ παραδεχτῇ ἄλλη ἀπὸ τὴ λαϊκή του γραμματική. «Τὸ μονώροφο», λέει, «οἰκοδόμημα τοῦ Κοραῆ ἔγινε τώρα πολυώροφο». Ἡ βάση ἡ ἴδια, τὰ πατώματα ὅμως πολλαπλασιάζουντκι ὁλονένα. Κανένας, λέει, δὲν μπορεῖ νὰ μαντέψῃ ποῦ θὰ καταντήσῃ αὐτὴ ἡ

ιός κι ὁ σύντροφός του περπατήσανε μὲς στὸ βουνό, καὶ τοῦτος ἄνοιξε ὅλες τὶς ντουλάπες καὶ τὰ συρτάρια, ἴσα μὲ πού βρῆκε κεῖνο πού γύρευε: εἶταν ἕνα κουβάρι ἀπὸ χρυσὸ νῆμα. Ζητοῦσε νὰ τὸ πάρῃ δίχως ἄλλο, κ' ἔταξε τῆς μάγισσας πὼς ἂν ἤθελε νὰ τοῦ δώσῃ τὸ κουβάρι, θὰ τηνὲ λευτέρωνε ἀπὸ τὸ κάθισμα. Κείνη τοῦ εἶπε πὼς μποροῦσε νὰ χάσῃ ὅ,τι κι ἂν εἶχε, ἀλλὰ πὼς δὲν ἤθελε νὰ χάσῃ τὸ κουβάρι, γιατὶ εἶτανε τῶν τριῶν ἀδερφάδω Μὰ σὰν ἄκουσε πὼς θὰ καθότανε κεῖ καρφωμένη ὡς τὴ δεύτερη παρουσία, ἃ δὲν τοῦδινε τὸ κουβάρι, εἶπε πὼς μποροῦσε νὰ τὸ πάρῃ τώρα ἂν τηνὲ λευτέρωνε. Ὁ σύντροφος πῆρε τὸ κουβάρι, ἀλλ' ἀφῆκε πάλε τὴ μάγισσα στὸ κάθισμα.

Κατόπι περπατήσανε πολλὲς μέρες περνώντας βουνά, λαγκάδια, δάση κ' ἔφτασαν πάλε μπροστὰ σὲ ἄλλη ράχη θεόρατου βουνοῦ. Γένηκε τὸ ἴδιο ἀπαράλλαχτα καθὼς τὶς δυὸ πρῶτες φορές: ὁ σύντροφος χτύπησε, τὸ βουνὸ ἀνοίχτηκε καὶ μέσα στὸ βουνὸ τοὺς σίμωσε μιὰ μάγισσα μὲ κάθισμα παρακαλώντας τους νὰ καθίσουνε, γιατὶ θὰ εἴταν κουρασμένοι. Ἀλλ' ὁ σύντροφος εἶπε: «Νὰ καθίσῃς ἐσὺ ἡ ἴδια!» καὶ κείνη κάθισε. Δὲν περάσανε πολλὲς κάμαρες περπατώντας μέσα στὸ βουνὸ κ' εἶδαν ἕνα παλιὸ καπέλλο κρεμασμένο σ' ἕνα καρφὶ πάνω ἀπὸ τὴν πόρτα. Αὐτὸ γύρευε κι ὁ σύντροφος· ἀλλ' ἡ μάγισσα δὲν ἤθελε νὰ τὸ στερηθῇ, γιατὶ εἶτανε τὸ καπέλλο τῶν τριῶν ἀδερφάδων, κι ἂν τοῦδινε, θὰ πάθαινε μεγάλο κακό. Μὰ σὰν ἄκουσε πὼς θὰ στεκότανε κεῖ καρφωμένη ὡς τὴ συντέλεια τοῦ κόσμου, ἃ δὲν τοῦδινε τὸ καπέλλο, τοῦ εἶπε πὼς μποροῦσε νὰ τὸ πάρῃ, μὲ τὴ συφωνία νὰ τὴ λευτερώσῃ Ὅταν πῆρε τὸ καπέλλο ὁ σύντροφος τὴν πρόσταξε νὰ μείνῃ καθισμένη σὰν τὶς ἀδερφάδες της.

Σὲ λίγον καιρὸ φτάσανε περπατώντας σὲ μιὰ στενὴ θαλασσα. Ὁ σύντροφος πῆρε τὸ κουβάρι μὲ τὴ χρυσὴ κλωστὴ καὶ τὸ πέταξε τόσο δυνατὰ πάνω στὸ βουνὸ τῆς ἀντικρυνῆς ἀκρογιαλιᾶς, πού ξαναγύρισε πίσω στὸν ἴδιο, κι ἀφοῦ πολλὲς φορὲς τὸ πέταξε καὶ πῆγε κ' ἦρθε, ἀπὸ τὴν κλωστὴ πού ξετυλιγότανε γένηκε ἕνα γιοφύρι. Πάνω σ' αὐτὸ τὸ γιοφύρι περάσανε τὸ στενὸ κα' σάνε φτάσανε ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά, ὁ ἄθρωπος εἶπε στὸ νιὸ νὰ μαζέψῃ τὶς κλωστὲς τοῦ κουβαρίοῦ ὅπο μπόραγε γρηγορώτερα «γιατὶ ἂ δὲν κάνῃς γρήγορα, οἱ τρεῖς μάγισσες θὰ μᾶς φτάσουνε καὶ θὰ μᾶς κάμουνε κομάτια», εἶπε. Ὁ νιὸς ἄρχισε νὰ κουβαρίζῃ γρήγορα ὅσο πού μπόραγε· μονάχα τὸ τελευταῖο νῆμα εἶχε ἀπομείνει πιὰ ἀκουβάριστο, ὅταν οἱ μάγισσες φτάσανε τρεχάτες· ριχτήκανε πάνω στὸ νερό, εἴδανε τὸ πέρασμα καὶ χούμιξαν νἀρπάξουνε τὴν ἄκρη τῆς κλωστῆς, μὰ δὲν μπορέσανε νὰ τὴν κρατήσουν καὶ πνιγήκανε μὲς στὸ ρέμα τοῦ στενοῦ.

πηλάλα τῆς λόγιας λαλούμενης κατόπι τῆς γραφούμενης. Μᾶς φαίνεται ὅμως δὲν εἶναι δύσκολο τὸ μάντεμα, κι ἃ δὲ σφάλλουμε, τὰ πατώματα γινήκανε τόσο πολλά, ποῦ ἄρχισε καὶ τρέμει σοβαρὰ πιὰ τώρα τὸ χτίριο. Μερικὰ πατώματα μάλιστα γκρεμιστήκανε κιόλας.

Τὸ συμπέρασμά του εἶναι πῶς ἂν καὶ ἀριστουργήματα δὲν ἔβγαλε ὁ δασκαλισμός, προετοίμασε ὅμως γλώσσα ἄξια νὰ παραστήσῃ κάθε δημιούργημα μεγαλοφυΐας. Ὡς τόσο ἡ μεγαλοφυΐα ἀκόμα τἀρνιέται τὸ πολυώροφο οἰκοδόμημα, καὶ πλανιῶντας σὰν τὴ δόξα μονάχη φορεῖ τὸ χορταρένιο στεφάνι τοῦ Ἑλληνικοῦ τοῦ Λαοῦ, καὶ μελετάει τἀρίθμητα θεϊκὰ παληκάρια του, ἀνώνυμα κι ἄγνωστα τὰ πιώτερα, μὲ μόλις δυὸ ἢ τρία γλυτωμένα ἀπὸ τὴ λησμονησιά.

(ἀκολουθεῖ) ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ

Ἀφοῦ περπάτησαν ἀκόμα κάμποσες μέρες, ὁ σύντροφος εἶπε:

— Κοντεύουμε νὰ φτάσουμε στὸ παλάτι πού βρίσκεται ἡ βασιλοπούλα πού νειρεύτηκες, καὶ σὰν πᾶμε κεῖ, θὰ μπῇς μέσα καὶ θὰ πῇς στὸ βασιλιὰ τὸ νειρό σου καὶ τὸ σκοπὸ τοῦ ταξιδιοῦ σου.

Σὲ λίγο φτάσανε, ὁ νιὸς ἔκαμε κατὰ πού τὸν εἶχε πῇ ὁ ἄλλος καὶ τὸν καλοδεχτήκανε· τοῦ δώσανε μιὰ κάμαρα κ' ἕναν ἄθρωπο γιὰ νὰ τὸν περετᾷ, καὶ τὴν ὥρα τοῦ φαγητοῦ τὸν καλέσανε νὰ φάῃ στὸ βασιλικὸ τραπέζι. Καθὼς εἶδε τὴ βασιλοπούλα, μὲ μιᾶς τηνὲ γνώρισε: εἶτανε κείνη πού τὴν εἶχε τάξει τὸ νειρό του. Τῆς ξεμυστηρεύτηκε τὸν πόθο του καὶ κείνη τοῦ ἀπολογήθηκε πὼς τῆς ἄρεζε καὶ κεῖνος καὶ πὼς θὰ τὸν παντρευότανε μὲ τὸ θέλημά της, μὰ πὼς εἶταν ἀνάγκη πρῶτα νὰ περάσῃ ἀπὸ τρεῖς δοκιμές. Σὰν ἀποφάγανε, τοῦ ἔδωσε ἕνα μαλαματένιο ψαλίδι καὶ τοῦ εἶπε:

— Ἡ πρώτη δοκιμὴ εἶναι τούτη: πάρε αὐτὸ τὸ ψαλίδι, φύλαξέ το καὶ ξαναδόσε μού το αὔριο τὴν ὥρα τοῦ φαγητοῦ· δὲν εἶναι δὰ καὶ κανὰ δύσκολο πρᾶμα αὐτὸ θαρρῶ, εἶπε σουφρώνοντας ἄσκημα τὸ πρόσωπό του, μὰ σὰ δὲν τὸ κάμῃς αὐτό, θὰ χάσῃς τὴ ζωή σου, εἶναι νόμος, θὰ καταδικαστῇς, θὰ βασανιστῇς καὶ τὸ κεφάλι σου θὰ περαστῇ σὲ παλλούκι, σὰν τῶν ἄλλωνε γαμπρῶν, πού τὰ κρανία τους μπορεῖς νὰ τὰ δῇς ἀπὸ τὸ παράθυρο.

Ἀθρωπινὰ κεφάλια εἶταν' ἔτσι περασμένα ὁλόγυρα στὸ παλάτι, σὰν πού βλέπει κανεὶς τὸ χυνόπωρο κάργες νὰ κάθουνται πάνω σὲ παλλούκια.

— Φαίνεται πὼς παγίδα στήνουν ἐδῶ μέσα, εἶπε μέσα του ὁ νιός. Ἀλλ' ἡ βασιλοπούλα εἶτανε τόσο χαρούμενη καὶ τόσο ζωηρὴ καὶ τότο παιζογλέντισε μαζί του, πού τονὲ μέθυσε καὶ τὸν ἔκαμε νὰ ξεχάσῃ καὶ τὸ ψαλίδι καὶ τὸν ἑαυτό του· καὶ πάνω στὴ στιγμὴ τῶν ἐρωτικῶν παιγνιδιῶνε καὶ στὸ μεθύσι τῆς χαρᾶς τους, τοῦ πῆρε κείνη τὸ ψαλίδι, δίχως νὰ τὸ στοχαστῇ ὁ ἄλλος.

(Στάλλο φύλλο τελειώνει)

ΔΗΜΟΣ ΜΙΤΥΛΗΝΟΣ

Ο ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ

Νόστιμο εἶταν ἕνα πιστοποιητικὸ ποῦδωτε ὁ φίλος κ. Ξενόπουλος στὸ Σαγιὼρ γιὰ τὸν «Μπριτανὼ» καὶ πού ὁ τελευταῖος τὸ δημοσίεψε μὲ καμάρι στὴν «Ἑστία». Ἔμοιαζε τὸ πιστοποιητικὸ τοῦ κ. Ξενόπουλου παραπολὺ μὲ κεῖνα πού δημοσιεύουνται καθεμερνὰ στὶς ἐφημερίδες γιὰ τὰ θ·ματουργὰ χάπια τοῦ Πίγκ.

— Φάτε πιέτε, μωρ' ἀδέρφια! Τώρα μὲ τὸν καινούριο ἐκλογικὸ νόμο ἡ Ἀττικὴ θὰ βγάζει 18 βουλευτάδες. Τί ἄλλο θέλουμε!

— Τὰ «Νέα Παναθήναια» πού θὰ παρασταθοῦν τοῦτες τὶς μέρες στὴν «Ὁμόνοια» *θίγουν* ὅλα τὰ ζητήματα τῆς ἡμέρας, καὶ τὸ γλωσσικὸ καὶ τὴ Σαλώμη καὶ τὴ συνκυλία τοῦ Καλομοίρη, καὶ ὅλα ὅλα, πού γίνουνται δῶ κ' ἔχουν κάπια σημασία, ἰδίως ἀντιπενταρολογική. Μόνο τὰ δυὸ πνευματικὰ καπόνια πού γράψανε τὴν καινούρια αὐτὴ φάρσα δὲ *θίγουνται* οὔτε μὲ τσιμπίδα.

— Μερικοὶ ἀποροῦνε καὶ ρωτοῦνε γιατὶ ἡ «Ἑστία» ἐνθουσιάζεται, τώρα καὶ μερικὰ χρόνια μὲ ὅλους τοὺς Ὑπουργοὺς τῶ Ναυτικῶν. Οἱ κύριοι αὐτοί, γιὰ νὰ πάψουνε ἀνοροῦν, πρέπει νὰ μάθουν πὼς ἡ παντοδύναμη «Ἑστία» τρία πράματα ἔχει ἀποφασίσει νὰ προστατεύει μὲ κάθε θυσία της: Τὸ Ναυτικὸ Ὑπουργεῖο, ἢ σωστότερα τὸν Ὑπουργὸ τοῦ Ὑπουργείου αὐτουνοῦ, τὸ Παλάτι καὶ τὸ Ἀγγλικὸ Ἔθνος.

— Ἀ σηκώσει κἀμιὰ μέρα ἡ «Ἑστία» τὴν προστασία της ἀπ' αὐτά, ἀλοίμονό του, τί ἔχουν νὰ πάθουν!

— Ἀπὸ ἕνα πολὺ καλὸ ἄρθρο πού δημοσιεύτηκε στὴν «Ἐφημερίδα τῶν Κυριῶν» γιὰ τὴ μουσική τοῦ Καλομοίρη μαθαίνουμε πὼς *ἐπίσημη* γλώσσα μας εἶναι ἡ Γαλλική γλώσσα. Πιὸ φαρμακερὴ σάτυρα δὲν μποροῦσε νὰ γραφτεῖ γιὰ τὴν ἀμυαλοσύνη μας.

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

κ. κ. *Γ. Τα.* στὴν Πάτρα καὶ *Γ. Κασ.* στὴν Ἀλεξάντρεια. Λάβαμε τὶς συντρομὲς καὶ σᾶς εὐχαριστοῦμε. — κ. *Ἀλκαῖο* στὴ Λευκάδα. Λάβαμε καὶ τὰ καινούριο. Γιὰ τἄλλο, μὴ τὲ νιάζει. — κ. *Ε. Υ.* Φαίνεται πώς ὁ *Κριτικὸς* τοῦ *Νουμᾶ* μόνο γιὰ τὰ πρωτότυπα ἔργα θὰ μᾶς μιλήσει. Ὡς τόσο γιὰ μετάφρασες σὰν τῆς «Τζοκόντας» μποροῦσε, θαρροῦμε, νὰ μᾶς πεῖ τὴ γνώμη του.

ΣΤΟΥ «ΝΟΥΜΑ»

τὸ γραφεῖο (δρόμος Ζήνωνα 2) πουλιοῦνται ΜΙΑ ΔΡΑΧΜΗ τὸ ἕνα καὶ 1,25 φρ. χρ. γιὰ τὸ ἐξωτερικό, τἀκόλουθα βιβλία τοῦ ΨΥΧΑΡΗ «Τὄνειρο τοῦ Γιαννίρη» — τοῦ ΠΑΛΛΗ «Ἥλιος καὶ Φεγγάρι» — τοῦ ΦΩΤΙΑΔΗ «Τὸ γλωσσικὸ ζήτημα καὶ ἡ Ἐκπαιδευτική μας ἀναγέννηση» — τοῦ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗ «Ἱστορία τῆς Ρωμιοσύνης», «Μαζώχτρα καὶ Βρουκόλακας» καὶ «Νησιώτικες Ἱστορίες» — τοῦ Δ. ΤΑΝΤΑΛΙΔΗ «Οἱ σκιές μου» — τοῦ ΠΑΝΤΕΛΗ ΧΟΡΝ «τὸ Ἀνεχτίμητο» (δράμα) — τοῦ ΗΛΙΑ ΣΤΑΥΡΟΥ «Θρησκεία καὶ Πατρίδα» — τοῦ ΣΤΕΦ. ΡΑΜΑ «Τὰ Παλιὰ καὶ τὰ Καινούρια» — τοῦ Γ. ΑΒΑΖΟΥ «Ἡ ματια» — τοῦ Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΥ «Ζωντανοὶ καὶ πεθαμένοι» καὶ «Ὁ Ἄσωτος» (δράματα) — τοῦ ΛΟΓΓΟΥ «Δάφνης καὶ Χλόη» (μεταφρ. Βουτιερίδη) — τοῦ ΕΥΡΙΠΙΔΗ «Ἡ Μήδεια» (μεταφρ. Περγιαλίτη) — τοῦ ΣΟΦΟΚΛΗ «ὁ Αἴας» (μεταφρ. Ζήσιμου Σίδερη).

Η ΙΛΙΑΔΑ μεταφρασμένη ἀπὸ τὸν Ἀλέξ. Πάλλη δρ. 2 καὶ φρ. χρ. 2 1/2 γιὰ τὸ ἐξωτερικό.

Ο ΑΘΡΩΠΙΝΟΣ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ τῆς κ. Ἀλεξάντρας Παπαμόσκου, χρυσοδεμένος, δρ. 1 1/2 καὶ φρ. χρ. 2 γιὰ τὸ ἐξωτερικό.

ΜΕ ΜΙΑΝ ΔΡΑΧΜΗΝ ΚΕΡΔΟΣ 100.000!

ΛΑΧΕΙΟΝ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΣΤΟΛΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Κληρώσεις: 29 Ἰουνίου, 26 Ὀκτωβρίου καὶ 31 Δεκεμβρίου

ΜΙΑ ΔΡΑΧΜΗ ΕΚΑΣΤΟΝ ΓΡΑΜΜΑΤΙΟΝ ΙΣΧΥΟΝ ΔΙΑ ΜΙΑΝ ΚΛΗΡΩΣΙΝ

Κέρδη ἑκάστης κληρώσεως

1 ΜΕΓΑ ΚΕΡΔΟΣ	**ἐκ δραχ.**		**100,000**
1 Κέρδος	»	»	**25,000**
1 » έρδος	»	»	**10,000**
3 Κέρδη	»	»	**5,000**
5 Κέρδη	»	»	**1,000**
411 Κέρδη	»	»	**100**
578 Κέρδη	»	»	**50**
1000 ἐν ὅλῳ κέρδη ἀξίας δραχμῶν.....			**225,000**

Γραμμάτια πωλοῦνται. Εἰς τὰ δημόσια ταμεῖα καὶ λοιπὰς δημοσίας ἀρχάς, εἰς τὰς Τραπέζας, εἰς τοὺς σταθμάρχας καὶ σταθμάρχας τῶν σιδηροδρόμων, τοὺς διαχειριστὰς τῶν μονοπωλίων καὶ τὰ πρακτορεῖα τῶν ἐφημερίδων πρὸς **δραχ. μίαν** ἕκαστον γραμμάτιον, ἰσχύον διὰ μίαν ἐκ τῶν τριῶν τελευταίων κληρώσεων.

Διὰ πᾶσαν πληροφορίαν ἢ ζήτησιν γραμματίων ἀπευθυντέον εἰς τὸ **Γραφεῖον τοῦ Ἐθνικοῦ Στόλου καὶ τῶν Ἀρχαιοτήτων, ὑπουργεῖον Οἰκονομικῶν εἰς Ἀθήνας.**

Ὁ διευθύνων τμηματάρχης
Γ. Ν. ΚΟΦΙΝΑΣ